



JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Malin Almroth

Den utvidgade straffskalan för mord

- En studie av straffmätningen i tingsrätt
och hovrätt

Examensarbete
30 högskolepoäng

Handledare
Per Ole Träskman

Straffrätt

VT 2011

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Avgränsningar	8
1.4 Metod och material	9
1.5 Disposition	10
2 DEN UTVIDGADE STRAFFSKALAN FÖR MORD	11
2.1 Vägen mot en ny, utvidgad straffskala för mord	11
2.1.1 Direktivet till Straffnivåutredningen	11
2.1.2 Straffnivåutredningens överväganden och förslag	12
2.1.2.1 Synpunkter på den dåvarande straffskalan	12
2.1.2.2 Förslag på utformning av en ny straffskala	13
2.1.3 Införandet av en ny straffskala	13
2.2 Straffmätning enligt den utvidgade straffskalan	14
2.2.1 Allmänna utgångspunkter	14
2.2.2 Försvärande omständigheter	14
2.2.3 Förmildrande omständigheter	15
2.2.4 Användning av livstidsstraffet respektive det tidsbestämda fängelsestraffet	16
3 RÄTTSFALLSSTUDIE	17
3.1 Vårdnadstvister som bakomliggande orsak	17
3.1.1 Jönköpings tingsrätts dom, B 1696-10	17
3.1.2 Södertörns tingsrätts dom, B 10084-09 och Svea hovrätts dom, B 1909-10	18
3.1.3 Luleå tingsrätts dom, B 2393-09 och hovrätten för övre Norrlands dom, B 95-10	19
3.2 Mord inom familjen	21
3.2.1 Solna tingsrätts dom, B 9055-09 och Svea hovrätts dom, B 356-10	21
3.2.2 Linköpings tingsrätts dom, B 2839-10	21
3.2.3 Falu tingsrätts dom, B 199-10 och Svea hovrätts dom, B 5950-10	22

3.2.4	Södertörns tingsrätts dom, B 6723-10 och Svea hovrätts dom, B 6879-10	23
3.2.5	Varbergs tingsrätts dom, B 2087-10 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 4737-10	23
3.2.6	Växjö tingsrätts dom, B 1832-09 och Göta hovrätts dom, B 2735-09	25
3.2.7	Lycksele tingsrätts dom, B 315-10 och hovrätten för övre Norrlands dom, B 749-10	25
3.2.8	Södertörns tingsrätts dom, B 13482-09 och Svea hovrätts dom, B 4332-10	26
3.2.9	Solna tingsrätts dom, B 6087-09 och Svea hovrätts dom, B 288-10	27

3.3 Mord där gärningsman och brottsoffer varit bekanta med varandra 28

3.3.1	Västmanlands tingsrätts dom, B 2389-10	28
3.3.2	Malmö tingsrätts dom, B 7284-09 och hovrätten över Skåne och Blekinges dom, B 1007-10	29
3.3.3	Göteborgs tingsrätts dom, B 14627-09	30
3.3.4	Malmö tingsrätts dom, B 7856-09	31
3.3.5	Solna tingsrätts dom, B 561-10 och Svea hovrätts dom, B 6903-10	31

3.4 Bråk som urartat där gärningsman och brottsoffer varit bekanta med varandra 33

3.4.1	Borås tingsrätts dom, B 2447-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 4737-09	33
3.4.2	Mora tingsrätts dom, B 236-10 och Svea hovrätts dom, B 6455-10	33
3.4.3	Västmanlands tingsrätts dom, B 1755-10	34
3.4.4	Växjö tingsrätts dom, B 551-10 och Göta hovrätts dom, B 1611-10	35
3.4.5	Borås tingsrätts dom, B 3359-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 1236-10	35
3.4.6	Örebro tingsrätts dom, B 5098-09 och Göta hovrätts dom, B 670-10	36

3.5 Mord där gärningsman och brottsoffer varit obekanta 37

3.5.1	Vänersborgs tingsrätts dom, B 3032-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 1543-10	37
3.5.2	Växjö tingsrätts dom, B 2271-10 och Göta hovrätts dom, B 3202-10	37
3.5.3	Göteborgs tingsrätts dom, B 9871-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 1513-10	38
3.5.4	Göteborgs tingsrätts dom, B 16449-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 2332-10	39
3.5.5	Göteborgs tingsrätts dom, B 864-10 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 2918-10	39

3.6 Svartsjukerrelaterade mord 40

3.6.1	Attunda tingsrätts dom, B 1623-10	40
3.6.2	Nacka tingsrätts dom, B 4193-09	41

3.7 Mord gällande pengar eller narkotika 41

3.7.1	Göteborgs tingsrätts dom, B 12394-10	41
3.7.2	Solna tingsrätts dom, B 3196-10 och Svea hovrätts dom, B 7497-10	42
3.7.3	Uppsala tingsrätts dom, B 3620-09 och Svea hovrätts dom, B 8231-09	44
3.7.4	Halmstads tingsrätts dom, B 2758-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 1722-10	45
3.7.5	Sundsvalls tingsrätts dom, B 1832-10	45
3.7.6	Hudiksvalls tingsrätts dom, B 2068-09 och hovrätten för nedre Norrlands dom, 192-10	46

4 ANALYS 48

4.1 Den tillänkta tillämpningen av den utvidgade straffskalan för mord 48

4.2 Tillämpningen av den utvidgade straffskalan i de fall som undersökts	49
4.2.1 Fängelse i 10 år	49
4.2.2 Fängelse i 11-12 år	51
4.2.3 Fängelse i 13-14 år	54
4.2.4 Fängelse i 15-16 år	56
4.2.5 Fängelse i 17-18 år	58
4.2.6 Fängelse på livstid	61
5 SLUTORD	63
BILAGA A	65
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	72
Litteratur	72
Offentligt tryck	72
Rättsfall72	
Tingsrättsdomar	72
Hovrättsdomar	73

Summary

Murder is the most serious crime of violence according to Swedish law. The punishment for a person who commits a murder has been either 10 years or a lifetime in imprisonment since 1965. In order to create a more nuanced sentencing for murder and increased punishments for murders that do not give rise to life imprisonment imposed on 1 July 2009 an expanded scale of punishment for murder. According to the expanded scale of punishment a person that with intent kills another person, is sentenced for murder, to imprisonment for either 10 to 18 years or to life imprisonment.

When deciding the punishment for a murder, the intentions and the motives of the offender shall be taken into account. Also aggravating circumstances must be taken into consideration. All circumstances in a case must be considered, and the court must take into account that circumstances can be present to different extents. The whole scale of punishment is supposed to be used, but the life sentence is supposed to be used only in the most severe cases. A fixed term of imprisonment should be sufficient in most cases. A murder shall to be put higher in the scale of punishment the more aggravating circumstances that are at hand. When a murder only contains extenuating circumstances the offender should be sentenced to 10 years of imprisonment.

To examine how the expanded scale of punishment for murder have been put into practice, cases from district courts (tingsrätter) and courts of appeal (hovrätter) during 1,5 years following the legislative change have been examined.

In the cases where 10 years of imprisonment has been sentenced, no aggravating circumstances have been taken into account. On the other hand, one or several extenuating circumstances have been taken into account, and it has been at least one extenuating circumstance of certain importance taken into account. An example of such a circumstance is if the offender before the murder was provoked by the crime victim.

In the cases where 11-12 years of imprisonment has been sentenced, at least one aggravating circumstance has been taken into account by the court. At least one extenuating circumstance of certain importance has also been taken into account, and therefore a short term of imprisonment has been imposed. An extenuating circumstance of certain importance is for example if the offender suffers from a mental disturbance.

Common for those cases where 13-14 years of imprisonment has been sentenced is that no extenuating circumstances have been taken into account. However, there have been several aggravating circumstances taken into account. In half of these cases five to six aggravating circumstances have been taken into account, and in the other half of these cases at least

two, but mostly three aggravating circumstances have been taken into account. In the cases where 13 years of imprisonment have been sentenced, two or three aggravating circumstances have been taken into account, and in the cases where 14 years of imprisonment have been sentenced, there have normally been five to six aggravating circumstances taken into account.

In those cases where 15-16 years of imprisonment have been sentenced, no extenuating circumstances have been taken into account. Common for all of the cases are that several aggravating circumstances have been taken into account by the court, at least three such circumstances and in most of the cases at least four such circumstances. In all of the cases at least one aggravating circumstance of certain importance has been taken into account, in most cases this circumstance consisted of the murder being particularly cruel.

The cases where 17-18 years of imprisonment has been sentenced, no extenuating circumstances have been taken into account. On the other hand there have been several aggravating circumstances, and at least two aggravating circumstances of certain importance have been taken into account by the court. In most cases these circumstances have consisted of that the murder has been cruel in a certain way and that the murder has been protracted.

Common for the cases where lifetime of imprisonment has been sentenced is that no extenuating circumstances have been taken into account. However, three or four aggravating circumstances have been considered by the court in the cases. A characteristic feature is furthermore that all of the aggravating circumstances have been aggravating circumstance of certain importance, for instance that the murder was particularly cruel, that the offender is a relapsed criminal, or that the offender has committed several murders.

The results of the thesis indicate that the application of the expanded scale of punishment for murder in the examined cases have been uniform and in accordance with the legislative work. The study shows that a more nuanced sentencing for murder and increased punishments for murders that do not give rise to life imprisonment has been achieved.

Sammanfattning

Mord är det allvarligaste av de grävsta brotten. Straffet för den som berövar en annan person livet har sedan brottsbalkens ikraftträdande år 1965 varit fängelse i 10 år eller på livstid. I syfte att skapa en mer nyanserad straffmätning för mord och en höjd straffnivå för de mord som ej föranleder fängelse på livstid, infördes den 1 juli 2009 en utvidgad straffskala för mord. Enligt bestämmelsen i sin nuvarande lydelse döms den som uppsåtligen berövar en annan person livet för mord, till fängelse i lägst 10 år och högst 18 år eller till fängelse på livstid.

Vid straffmätningen för mord ska gärningsmannens avsikter eller motiv beaktas. Även försvårande omständigheter som förelåg vid gärningen ska beaktas. En helhetsbedömning av samtliga omständigheter i varje enskilt fall ska göras och domstolen ska därvid beakta att omständigheter kan föreligga i olika grad. Hela straffskalan ska användas vid straffmätningen, men en viss restriktivitet ska iakttas vid utdömmande av fängelse på livstid, eftersom livstidsstraffet ska förbehållas de allvarligaste fallen av mord. Ett tidsbestämt straff bör därför vara tillräckligt i de flesta fall och en gärning bör placeras högre upp i den tidsbestämda straffskalan, ju fler försvårande omständigheter som föreligger. När gärningen med hänsyn till omständigheterna anses vara förmildrande, utan att gärningen anses utgöra dråp, bör minimistraffet, fängelse i 10 år utdömas.

För att undersöka hur den utvidgade straffskalan för mord har tillämpats i praktiken har rättsfall från tingsrätterna och hovrätterna från det att bestämmelsen började tillämpas och ungefär 1,5 år framåt i tiden undersökts.

I de fall där minimistraffet, fängelse i 10 år har utdömts har inte några försvårande omständigheter beaktats. Däremot har det beaktats minst en men oftast flera förmildrande omständigheter. Det har i fallen varit fråga om sådana förmildrande omständigheter som har tillmätts särskild vikt, såsom att gärningsmannen innan mordet har provocerats av brottsoffret.

I de rättsfall där 11-12 års fängelse har utdömts har det funnits ett eller några försvårande inslag som har förhindrat domstolen från att utdöma minimistraffet. När det har funnits några försvårande omständigheter har det också funnits minst en förmildrande omständighet av särskild vikt som motiverat placeringen av gärningen lågt i straffskalan, till exempel att gärningsmannen har lidit av en psykisk störning.

Gemensamt för de fall där 13-14 års fängelse har utdömts är att inga förmildrande omständigheter har beaktats i något av fallen. I samtliga fall har dock försvårande omständigheter beaktats. I hälften av fallen har det varit fem till sex sådana omständigheter och i resterande fall utom tre har det funnits två till tre försvårande omständigheter. I de fall där fängelse i 13

år har utdömts har två eller tre försvårande omständigheter beaktats. I de fall där fängelse i 14 år har utdömts har det normalt förelegat fem eller sex stycken försvårande omständigheter.

I fallen där 15-16 års fängelse har utdömts har inga förmildrande omständigheter beaktats, förutom i ett fall. I samtliga fall har dock flera försvårande omständigheter beaktats. Det har varit minst tre försvårande omständigheter i flertalet av fallen, och i nästan hälften av fallen har det varit minst fyra. I samtliga fall har därtill minst en särskilt försvårande omständighet beaktats. I de flesta fall har den utgjorts av att gärningen varit särskilt hänsynslös och brutal eller att händelseförloppet har varit utdraget.

I de fall som undersökts där fängelse i 17-18 år har utdömts har domstolarna sett allvarligt på gärningen. Det har inte förelegat några förmildrande omständigheter, men däremot flera försvårande omständigheter. Det har därtill beaktats minst två stycken särskilt försvårande omständigheter, främst att tillvägagångssättet har varit särskilt grymt och hänsynslöst eller att händelseförloppet har varit utdraget.

Gemensamt för de fall där fängelse på livstid har utdömts är att inga förmildrande omständigheter har beaktats vid straffmätningen i något fall. Det har däremot funnits fyra eller fler försvårande omständigheter som har beaktats i hälften av fallen och tre stycken försvårande omständigheter som har beaktats i den andra hälften av fallen. Utmärkande för fallen där livstids fängelse har utdömts är vidare att samtliga försvårande omständigheter som beaktats i fallen, utom ett, utgör sådana särskilt allvarliga omständigheter. Framförallt att mordet har varit särskilt hänsynslöst och brutalt, att gärningsmannen har återfallit i uppsåtligt dödande eller begått ytterligare mord, eller att gärningsmannen utöver mordet har dömts för annan allvarlig brottslighet.

Resultaten av undersökningen, talar för att tillämpningen av den utvidgade straffskalan för mord och straffmätningen i de fall som undersökts har varit förhållandevis enhetlig och skett i enlighet med förarbetsuttalandena. Det kan därför på goda grunder påstås att en mer nyanserad straffmätning för mord och en höjd straffnivå för de mord som ej föranleder livstids fängelse därmed har åstadkommit.

Förord

Detta examensarbete skulle jag från början skriva under höstterminen 2010. När jag fick jobb som extranotarie på Blekinge tingsrätt i Karlskrona, insåg jag dock ganska snabbt att heltidsarbete och examensarbete inte gick särskilt bra att förena. Tiden på tingsrätten var dock otroligt givande och såväl arbetsuppgifterna som kollegorna gav mig mycket inspiration till det stundande examensarbetet. Det var med nya insikter och krafter som jag i december tog mig an arbetet.

Terminerna på juristutbildningen har gått otroligt fort. Det har varit en intensiv tid som kantats av mycket roliga upptåg tillsammans med vänner, men bitvis också en hel del tenta- och uppsatsångest. De roliga stunderna har dock varit betydligt fler till antalet och det är dessa minnen som jag nu tar med mig när jag lämnar Lunds universitet för nya utmaningar i arbetslivet!

Jag vill passa på att tacka mina nära och kära för att ni har funnits där för mig och ställt upp för mig på alla tänkbara sätt under min studietid. Jag vill särskilt tacka mina föräldrar som övertygade mig att läsa till jurist. Utan era uppmuntrande ord och er ständiga tro på mig och det jag gör, hade det nog inte gått vägen.

Även min pojkvän Filip Rydell förtjänar ett särskilt tack eftersom han, utöver att vara mycket förstående under uppsatsskrivandet, också har hjälpt till med korrekturläsning och lämnat värdefulla synpunkter.

Slutligen vill jag rikta ett tack till min handledare, professor Per Ole Träskman för den vägledning jag har fått under arbetets gång.

Lund den 10 april 2011

Malin Almroth

Förkortningar

BrB	Brottsbalken (1962:700)
BrP	Lag (1964:163) om införande av brottsbalken
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
f.	Följande sida
ff.	Följande sidor
HD	Högsta domstolen
NJA	Nytt juridiskt arkiv I
SOU	Statens offentliga utredningar
Prop.	Proposition

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Mord är det grövsta av de allvarliga våldsbrotten och innebär att en person uppsåtligen berövar en annan person livet. Normalfallet av uppsåtligt dödande utgörs av mord och den lindrigare formen av uppsåtligt dödande, dråp, föreligger endast om det med hänsyn till de omständigheter som föranlett gärningen, eller om gärningen annars är att bedöma som mindre grov.¹

Straffet för mord har sedan Brottsbalkens ikraftträdande år 1965, fram till den numera gällande straffskalan för mord trädde i kraft, varit fängelse i 10 år eller på livstid.² I syfte att skapa utrymme för en mer nyanserad straffmätning för mord och en höjd straffnivå för de mord som inte föranleder fängelse på livstid, infördes den 1 juli 2009 en utvidgad straffskala. Enligt 3 kap. 1 § BRB i sin nuvarande lydelse, döms den som uppsåtligen berövar annan livet för mord, till fängelse på viss tid, lägst 10 och högst 18 år, eller till fängelse på livstid.³

Det strängaste straffet, fängelse på livstid, ska enligt förarbetena numera förbehållas de allvarligaste fallen av mord, där det finns skäl att döma till ett svårare straff än fängelse i 18 år. I flertalet fall av mord anses det dock tillräckligt att utdöma ett tidsbestämt straff.⁴

Eftersom det tidsbestämde straffet för det allvarligaste våldsbrottet nästintill har fördubblats, och domstolarnas möjligheter att skilja olika gärningar åt därmed har utvidgats betydligt, blir det därför intressant att undersöka domstolarnas straffmätning enligt den nya straffskalan.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka domstolarnas straffmätning enligt den utvidgade straffskalan för mord. En rättsfallsstudie bestående av 37 stycken tingsrättsavgöranden och 27 stycken hovrättsavgöranden har därför gjorts.

Föra att uppnå uppsatsens syfte har följande frågeställningar formulerats:

- Vilken är den tilltänkta tillämpningen av utvidgade straffskalan för mord och vilka omständigheter ska beaktas vid straffmätningen?

¹ Prop. 2008/09:118 s. 42 ff., samt SOU 2007:90, s. 132, samt 3 kap. 1-2 §§ BRB.

² SOU 2007:90, s. 48 ff.

³ Prop. 2008/09:118, s. 42.

⁴ Prop. 2008/09:118, s. 43.

- Hur har den utvidgade straffskalan för mord tillämpats i praktiken av domstolarna? Vilka omständigheter har därvid beaktats vid straffmätningen och vilka gemensamma nämnare har de domar där samma fängelselängder har utdömts?
- Har en mer nyanserad straffmätning för mord och en höjd straffnivå för de mord som ej föranleder livstids fängelse åstadkommit?

1.3 Avgränsningar

Då syftet med denna uppsats är att undersöka domstolarnas straffmätning för mord är det många andra intressanta frågeställningar som aktualiseras i de rättsfall som studerats som måste lämnas därhän. Det kommer inte att redogöras för domstolarnas resonemang i rubricerings- och uppsåtsfrågor. Frågan om skadestånd kommer inte att beröras.

I nästan samtliga rättsfall som undersökts har en rättspsykiatrisk undersökning av gärningsmannen gjorts. Eftersom undersökningen endast avser domar där gärningsmannen har dömts till ett fängelsestraff är en gemensam nämnare för samtliga rättsfall att domstolarna inte har funnit skäl att särbehandla gärningsmannen i påföljdshänseende och därmed döma till annan påföljd än fängelse. Varför påföljden bestämdes till fängelse kommer därför inte att beröras och gärningsmannens psykiska status kommer endast att beröras när den har tillmätts betydelse vid straffmätningen.

I vissa av rättsfallen som studerats är gärningsmännen ungdomar. I en del av fallen har påföljden bestämts till sluten ungdomsvård och i andra fall har påföljden bestämts till fängelse. Skälen till varför påföljden har bestämts till fängelse respektive sluten ungdomsvård kommer inte att beröras. De reduktioner som gjorts av straffvärdet kommer dock att redogöras för, i syfte att åskådliggöra vad straffvärdet för en vuxen person som begått ifrågavarande gärning hade varit.

Rättsfallsreferaten är uppbyggda på så sätt att det inledningsvis kort redogörs för relevant bakgrundsinformation. Därefter beskrivs den gärning och det händelseförlopp som domstolen anser har bevisats. Slutligen redogörs för domstolens bedömning i påföljdsfrågan med särskilt fokus på straffmätningen eftersom det utgör uppsatsens kärna. I de fall tingsrättsavgörandet åtföljs av ett hovrättsavgörande redogörs därefter endast för händelseförloppet och gärningen igen om hovrätten har varit av en annan uppfattning. Därefter redogörs för ställningstagandet i påföljdsfrågan, och då särskilt straffmätningen, i de fall hovrätten har varit av en annan åsikt.

Brottslighet som gärningsmannen tidigare har begått kommer endast att beröras i rättsfallsreferaten när det har haft betydelse för straffmätningen. I flera av de granskade rättsfallen döms gärningsmannen också för andra brott utöver mord, dessa berörs också endast om de har haft betydelse för straffmätningen.

I vissa fall har hovrätten ändrat rubriceringen till att istället avse dråp och i ett fall har åtalet ogillats. Eftersom syftet med uppsatsen är att undersöka straffmätningen för mord kommer jag inte närmre beskriva hovrättens resonemang i dessa fall.

I flera av rättsfallen har gärningsmannen gjort invändningar om nödvärn och nödvärnsexcess. I rättsfallsreferaten kommer nödvärn och nödvärnsexcess endast att beröras om det har haft betydelse för straffmätningen.

Ett av de rättsfall som undersökts är speciellt eftersom den förutvarande straffskalan för mord har tillämpats av tingsrätten och den numera gällande straffskalan har tillämpats av hovrätten. Rättsfallet har tagits med eftersom det illustrerar de utökade möjligheterna till en nyanserad straffmätning som uppstått i och med införandet av den utvidgade straffskalan.

En jämförelse av domstolarnas straffmätning enligt den utvidgade straffskalan för mord och enligt den straffskala som gällde till och med 1 juli 2009 hade varit intressant. På grund av utrymmesskäl har en sådan undersökning inte varit möjlig i denna uppsats. Den äldre straffbestämmelsen avseende mord och straffmätningen i anslutning därtill kommer därför inte att beröras mer än högst kortfattat.

Av utrymmesskäl kommer det inte heller att redogöras för straffmätning i allmänhet. Endast de specifika förarbetsuttalandena beträffande straffmätning enligt den utvidgade straffskalan för mord kommer att beröras. I samband därmed kommer de allmänna bestämmelserna om straffmätning i 29 kap. 2-3 §§ BRB att beröras. En utförlig beskrivning av dessa kommer dock av utrymmesskäl inte att göras.

1.4 Metod och material

Uppsatsen är uppbyggd kring tre avsnitt. I det första avsnittet som är deskriptivt, redogörs för den utvidgade straffskalan för mord och dess tillkomst. Uppsatsens andra avsnitt som också till viss del är deskriptivt, utgör arbetets tyngdpunkt och består av rättsfallsstudien, där jag undersökt tingsrätts- och hovrättsdomar. Det tredje och sista avsnittet utgörs av analysdelen där jag analyserar och kommenterar resultatet av min undersökning. Uppsatsen avrundas med ett slutord där kärnpunkterna av uppsatsen berörs och kommenteras.

Vid arbetet med uppsatsens deskriptiva del har sedvanlig juridisk metod använts. Därvid har jag studerat lagtext samt förarbeten.

Vid arbetet med rättsfallsstudien har samtliga fängelsedomar avseende mord som tingsrätt och hovrätt har meddelat enligt den utvidgade straffskalan studerats. Rättsfallsstudien består av totalt 64 stycken avgöranden, där 37 stycken avgöranden är från tingsrätterna och 27 stycken avgöranden är från hovrätterna. Domarna har meddelats under tidsperioden den 14 oktober 2009 till den 28 december 2010. Rättsfallen har inte placerats i kronologisk

ordning, istället har gärningar som har liknande bakgrund placerats tillsammans.

Då de frågor jag avser besvara i uppsatsen inte tidigare har undersökts har det inte funnits något material i doktrinen att tillgå.

1.5 Disposition

Arbetet är disponerat på följande vis.

Arbetet inleds med att vägen mot den utvidgade straffskalan för mord presenteras. Därefter redogörs för den tilltänkta tillämpningen av straffbestämmelsen samt för den ledning som finns att tillgå beträffande straffmätning enligt den utvidgade straffskalan för mord i förarbetena. Härigenom ges läsaren en inblick i de frågeställningar som uppsatsen behandlar. Avsnittet åtföljs av rättsfallsstudien, där undersökningen av domstolarnas straffmätning enligt den utvidgade straffskalan presenteras. Rättsfallsstudien inrymmer också till viss del mina egna analyser eftersom det är mina tolkningar av fallen som presenteras. Därefter följer det kapitel där jag kommenterar och analyserar resultaten av den gjorda undersökningen och drar slutsatser. Sist följer ett slutord, där jag högst kortfattat redogör för och kommenterar kärnpunkterna i uppsatsen.

Då rättsfallsstudien är tämligen omfattande har kärnpunkterna av rättsfallen som studerats också sammanställts betydligt mer kortfattat i bilaga A, detta för att göra det möjligt att på ett snabbt och mer lättöverskådlig sätt få en överblick över de rättsfall som studerats.

2 DEN UTVIDGADE STRAFFSKALAN FÖR MORD

I detta avsnitt redogörs inledningsvis för vägen mot den utvidgade straffskalan för mord. Rättsläget som gällde dessförinnan och skälen för införandet av en ny utvidgad straffskala för mord presenteras. Detta för att ge läsaren en förståelse för de tankegångar som föranledde den numera gällande straffskalan. Därefter redogörs för den nuvarande straffskalan och den tilltänkta tillämpningen av denna enligt förarbetena. Härigenom ges läsaren den bakgrundsinformation som behövs för att tillgodogöra sig rättsfallsstudien i kommande kapitel på bästa sätt.

2.1 Vägen mot en ny, utvidgad straffskala för mord

2.1.1 Direktivet till Straffnivåutredningen

Straffnivåutredningen fick den 4 oktober 2007 i uppdrag att se över straffskalan för mord. I direktivet uttalades i huvudsak följande.⁵

Straffskalan för mord är fängelse i 10 år eller på livstid, vilket innebär att en domstol har två alternativ vid straffmätning för mord, antingen att döma ut ett tidsbestämt straff på 10 år eller att döma ut ett livstidsstraff. Ett livstidsstraff omvandlas då senare i de flesta fall till ett tidsbestämt straff. Livstidsstraffet tidsbestäms vanligen till ett straff mellan 18 till 25 år. Eftersom livstidsstraffen i princip tidsbestäms från 18 år och uppåt, blir skillnaden i verkställighetstid för den som döms för mord till fängelse på livstid och den som döms för mord till fängelse i 10 år därför stor.

I NJA 2007 s. 194 uttalade HD att domstolarna vid straffmätning bör förbehålla livstidsstraffet till de allvarligaste fallen av mord. Avgörandet resulterade i att påföljden för mord i många underrättsdomar därefter bestämdes till fängelse i 10 år. I dessa domar underströks tydligt behovet av att kunna göra en mer nyanserad straffmätning för mord, där hänsyn kan tas till omständigheterna i varje enskilt fall.

I syfte att skapa en mer nyanserad straffmätning och därigenom också en höjd straffnivå för brottet gavs därför Straffnivåutredningen i uppdrag att se över straffskalan för mord. Därvid skulle särskilt utredas om en framkomlig väg kunde vara att utvidga straffskalan till att istället omfatta t.ex. fängelse i lägst 10 år och högst 16 år. Det stod även utredningen fritt att överväga andra alternativ, såsom en höjning av minimistraffet för mord.⁶

⁵ Dir. 2007:137, s. 1.

⁶ Dir. 2007:137, s. 1 ff.

2.1.2 Straffnivåutredningens överväganden och förslag

2.1.2.1 Synpunkter på den dåvarande straffskalan

Beträffande den dåvarande straffskalan för mord uttalade Straffnivåutredningen i huvudsak följande:

Straffskalan och straffmätningen för mord är av vikt för att markera samhällets syn på allvarliga våldsbrott, dels för att tydliggöra brottets allvar som sådant men även för att slå fast en högsta straffnivå för de allvarliga våldsbrotten. Detta eftersom straffen för de övriga våldsbrotten i enlighet med proportionalitetsprincipen har att förhålla sig till straffet för mord. I samhället finns numera en minskad acceptans för våld och att det finns därför ett behov av att kunna markera en strängare syn på allvarliga våldsbrott och då i synnerhet mord, som utgör det grävsta av de allvarliga våldsbrotten. Straffskalan för mord har inte ändrats sedan brottsbalkens ikraftträdande år 1965 och ger för närvarande endast två alternativ vid straffmätningen, att antingen döma till fängelse i 10 år eller att döma till livstids fängelse. I det fall livstids fängelse utdöms som straff, tidsbestäms normalt sedan livstidsstraffet till ett tidsbestämt fängelsestraff på 18 till 25 år. Livstidsstraffet innebär därmed i princip ett dubbelt så långt straff som det tidsbestämda straffet. Att det råder ett så stort avstånd mellan det tidsbestämda straffet och livstids fängelse är problematiskt. Med nuvarande ordning blir det därför svårt att åstadkomma en nyanserad straffmätning för mord.⁷

På grund av straffskalans nuvarande utformning kan därför endast en höjd straffnivå för mord åstadkommas genom att domstolarna i ökad utsträckning dömer till livstids fängelse. De senaste åren har också utvecklingen i praxis gått mot att döma till fängelse på livstid i allt större utsträckning. Därtill har antalet morddomar ökat i förhållande till antalet domar avseende dråp, detta trots att det dödliga våldet i sig inte har ökat. Utvecklingen indikerar därför att domstolarna har iakttagit en allt strängare syn på dödligt våld.⁸

Utvecklingen har dock brutits genom NJA 2007 s. 194, där HD konstaterade att livstids fängelse ska förbehållas de allvarligaste fallen av mord, där det föreligger försvårande omständigheter av särskilt allvarligt slag.

Straffskalans nuvarande utformning, i kombination med det nyss nämnda avgörandet från HD, leder därför till att det uppstår svårigheter att låta den generellt strängare synen på dödligt våld som har etablerats i samhället, komma till uttryck vid straffmätningen.⁹

Sammantaget talar detta för att det finns ett behov att överväga hur straffskalan för mord ska ändras för att skapa utrymme för en höjd straffnivå, samt en mer nyanserad straffmätning för brottet, där såväl

⁷ SOU 2007:90, s. 131 ff., samt s. 136 ff.

⁸ SOU 2007:90, s. 136 f.

⁹ SOU 2007: 90, s. 131 ff. samt s. 136 ff.

försvårande och förmildrande omständigheter som föreligger i det enskilda fallet kan beaktas i större utsträckning än vad som idag är möjligt.¹⁰

2.1.2.2 Förslag på utformning av en ny straffskala

Beträffande utformningen av en ny straffskala för mord uttalade Straffnivåutredningen följande:

Nackdelarna med straffskalans nuvarande utformning bör rättas till genom att det tidsbestämda straffet för mord utvidgas. Straffskalan bör därvid utformas så att den medger en så nyanserad straffmätning som möjligt där såväl försvårande som förmildrande omständigheter kan beaktas och där det allmänna intresset av att upprätthålla principerna om proportionalitet och ekvivalens vid bestämningen av straff också kan tillgodoses.¹¹

Straffskalan bör även fortsättningsvis hänga samman med straffskalan för dråp. Det tioåriga fängelsestraffet bör därför behållas som minimistraff. Den övre gränsen för det tidsbestämda straffet bör inte överstiga det kortaste straff som fängelse på livstid idag kan omvandlas till. I annat fall finns en uppenbar risk för att det längsta tidsbestämda straffet skulle kunna uppfattas som ett strängare straff än fängelse på livstid.

Det lägsta tidsbestämda straff som fängelse på livstid har omvandlats till är för närvarande 18 års fängelse. Livstidsstraffets faktiska innebörd kan därför lämpligen beskrivas som ett fängelsestraff på 18 år eller mer. Mot bakgrund därav framstår det som mest ändamålsenligt att låta straffskalan för mord omfatta fängelse på viss tid, lägst 10 och högst 18 år eller på livstid. Genom att på detta sätt öppna upp för tidsbestämda straff upp till 18 år kan en höjd straffnivå för mord uppnås utan att användningen av livstidsstraffet ökar.¹²

2.1.3 Införandet av en ny straffskala

Straffnivåutredningen lämnade i december 2007 sitt betänkande vidare till regeringen. I februari 2009 lämnade regeringen sin proposition ”Straffet för mord m.m.” till riksdagen. Med hänvisning till i princip samma skäl som Straffnivåutredningen presenterat i sitt delbetänkande föreslogs att 3 kap. 1 § BRB skulle ändras och istället få följande lydelse.

Den som berövar annan livet, döms för mord till fängelse på viss tid, lägst tio och högst arton år, eller på livstid.¹³

Propositionen utskottsbehandlades sedan av Justitieutskottet som tillstyrkte lagförslaget i propositionen och föreslog att lagändringen skulle träda i kraft

¹⁰ SOU 2007:90, s. 137.

¹¹ SOU 2007:90, s. 146 ff., samt s. 149 f.

¹² Ibid.

¹³ Prop. 2008/09:118, s. 5.

den 1 juli 2009.¹⁴ Den 14 maj 2009 biföll riksdagen utskottets förslag till riksdagsbeslut och den 1 juli 2009 trädde 3 kap. 1 § BRB med ovannämnda lydelse i kraft.¹⁵

2.2 Straffmätning enligt den utvidgade straffskalan

2.2.1 Allmänna utgångspunkter

Syftet med den utvidgade straffskalan är att skapa utrymme för en mer nyanserad straffmätning vid mord och en höjd straffnivå för de mord som ej föranleder livstids fängelse. Straffet ska enligt 29 kap. 1 §, första stycket BRB, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan, efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Enligt bestämmelsens andra stycke ska vid straffmätningen också bland annat beaktas vad den tilltalade insett eller borde ha insett beträffande gärningen. Vidare ska de avsikter eller motiv som den tilltalade haft beaktas. Härutöver ska även förmildrande och försvärande omständigheter enligt 29 kap. 2 och 3 §§ BRB, som förelåg vid gärningen beaktas. Vid straffmätningen ska också hänsyn tas till övriga förmildrande och försvärande omständigheter som förelåg vid gärningen och som bedöms vara relevanta för straffmätningen. Domstolen ska vid straffmätningen göra en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i det enskilda fallet och därvid beakta att dessa kan föreligga i olika grad. Vid straffmätningen bör domstolen använda sig av hela straffskalan.¹⁶

2.2.2 Försvärande omständigheter

Till de omständigheter som bör beaktas i skärpande riktning hör bl.a. att brottet har föregåtts av noggrann planering, präglats av särskild förslagenhet eller att syftet med brottet har varit att främja eller dölja annan brottslighet. Andra omständigheter som bör tala i skärpande riktning är att gärningen har varit särskilt hänsynslös eller att den medfört svårt lidande för brottsoffret. Vidare bör beaktas om brottet begåtts mot en närstående, om brottsoffret har varit särskilt utsatt och befunnit sig i en skyddslös ställning. Att brottet har förövats inför ögonen på en närstående till brottsoffret, till exempel ett barn, bör också beaktas i försvärande riktning. Om gärningsmannen återfaller i brott kan detta förhållande också beaktas som ett försvärande inslag vid straffmätningen¹⁷. Så bör också vara fallet om den tilltalade återfaller i allvarlig våldsbrottslighet eller tidigare har angripit brottsoffret. Om flera personer har mördats eller om det annars är fråga om flerfaldig brottslighet bör det också beaktas som ett försvärande inslag vid straffmätningen.¹⁸

¹⁴ 2008/09:JuU17, s. 1.

¹⁵ Prop. 2008/09:118, s. 5, samt 2008/09:JuU17, s. 1.

¹⁶ Prop. 2008/09:118, s. 42 f.

¹⁷ Jfr. 29 kap. 4 § BRB.

¹⁸ Prop. 2008/09:118 s. 43.

De omständigheter som enligt 29 kap. 2 § BRB ska beaktas i försvårande riktning vid bedömningen av straffvärdet är:

1. om den tilltalade avsett att brottet skulle få allvarigare följder än det faktiskt fått,
2. om den tilltalade visat stor hänsynslöshet,
3. om den tilltalade utnyttjat någon annans skyddslösa ställning eller svårigheter att värja sig,
4. om den tilltalade utnyttjat sin ställning eller i övrigt missbrukat ett särskilt förtroende,
5. om den tilltalade förmått någon annan att medverka till brottet genom tvång, svek eller missbruk av hans eller hennes ungdom, oförstånd eller beroendeställning.
6. om brottet utgjort ett led i en brottslighet som utövats i organiserad form eller systematiskt eller om brottet föregåtts av särskild planering,
7. om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet, eller
8. om brottet har varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående person.

2.2.3 Förmildrande omständigheter

I förmildrande riktning bör beaktas att händelseförloppet har varit hastigt och att den tilltalade därvid har haft svårt att besinna sig. Att brottet har föregåtts av ett kraftigt provocerande beteende från brottsoffrets sida bör också tillmätas vikt. I förmildrande riktning bör också beaktas att brottet begåtts under påverkan av en psykisk störning eller att den tilltalade av någon orsak har haft starkt nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande.¹⁹

De omständigheter som enligt 29 kap. 3 § BRB ska beaktas i förmildrande riktning vid bedömningen av straffvärdet är:

1. om brottet föranletts av någon annans uppenbart kränkande beteende,
2. om den tilltalade till följd av en allvarlig psykisk störning haft nedsatt förmåga att inse gärningens innebörd eller att anpassa sitt handlande efter en sådan insikt eller annars till följd av en psykisk störning, sinnesrörelse eller av någon annan orsak haft nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande,
3. om den tilltalades handlande stått i samband med hans eller hennes bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga,
4. om brottet föranletts av stark mänsklig medkänsla, eller

¹⁹ Prop. 2008/09:118 s. 43.

5. om gärningen utan att vara fri från ansvar, är sådan som avses i 24 kap. BRB.

2.2.4 Användning av livstidsstraffet respektive det tidsbestämda fängelsestraffet

Livstidsstraffet är avsett att förbehållas de allvarligaste fallen av mord, när det finns anledning att utdöma ett svårare straff än det längsta tidsbestämda fängelsestraffet på 18 år. Det kan t.ex. vara lämpligt att utdöma fängelse på livstid om domstolen ska bestämma ett gemensamt straff för flera mord, eller om domstolen ska utdöma ett gemensamt straff för ett mord och annan allvarlig brottslighet. Livstidsstraffet kan också vara lämpligt att utdöma om den tilltalade tidigare har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet och därefter döms för mord.²⁰

I de flesta fall av mord bör det dock vara tillräckligt att utdöma ett tidsbestämt fängelsestraff. Ju fler omständigheter som talar i skärpande riktning, desto högre i den tidsbestämda straffskalan bör domstolen då placera gärningen. Minimistraffet, fängelse i 10 år, bör väljas i sådana fall där omständigheterna anses vara förmildrande utan att gärningen är att bedöma som dråp.²¹

²⁰ Prop. 2008/09:118, s. 43.

²¹ Ibid.

3 RÄTTSFALLSSTUDIE

Nedan följer rättsfallsstudien där morddomar från tingsrätter och hovrätter där gärningsmannen dömts till fängelse enligt den utvidgade straffskalan för mord har undersökts. Studien inrymmer avgöranden som har meddelats från den 14 oktober 2009 till den 28 december 2010. Fokus ligger på domstolarnas straffmätning i fallen. Rättsfallen har delats in efter gärningsmannens och brottsoffrets relation samt efter den bakomliggande orsaken till gärningen, när sådan finns. Detta eftersom fallen uppvisar många gemensamma drag.

I bilaga A återfinns också en sammanställning av samtliga rättsfall som undersökts. Syftet med sammanställningen i bilaga A är att ge en mer lättöverskådlig överblick av kärnpunkterna i de rättsfall som undersökts.

3.1 Vårdnadstvister som bakomliggande orsak

Gemensamt för rättsfallen som refereras nedan är att det har varit kvinnor som mördats av sina före detta män. Orsaken till dådet har varit att de har varit oense om vårdnaden om barnen.

3.1.1 Jönköpings tingsrätts dom, B 1696-10

Jönköpings tingsrätt dömde VD för mord på CT. De hade två barn tillsammans och hade nyligen separerat. Den aktuella dagen träffades de hemma hos VD. Enligt VD var det för att diskutera de gemensamma barnens framtid, men han hade i förväg sett till att barnen inte var hemma vid det aktuella tillfället. CT trodde däremot att hon som vanligt skulle hämta barnen och sedan ta dem till dagis. VD hade hotat att döda CT om han inte fick ensam vårdnad om barnen och under samtalet med CT tappade han besinningen när han insåg att hans önskemål angående barnen höll på att gå förlorade. CT försökte springa från hans lägenhet men blev bunden av VD som därefter dunkade hennes huvud flera gånger mycket kraftigt i ett betonggolvs. Han släpade henne därefter in i lägenheten där han tillfogade henne ett stort antal knivhugg vilket resulterade i att hon avled.

Tingsrätten konstaterade att VD genom gärningen visat särskild grymhet eftersom han vilselett CT att komma till hans lägenhet, genom att ej berätta att barnen, som hon trodde att hon skulle hämta, inte var hemma. Brottet ansågs inte ha föregåtts av någon provokation och det hade riktats mot en nära anhörig som befunnit sig i en skyddslös ställning under angreppet. Händelseförloppet hade vidare inte varit helt kortvarigt och CT hade skador som tydde på att hon försökt att värja sig mot knivangreppet. Det kunde därför hållas för visst att CT varit vid medvetande när knivangreppet inleddes och att hon därmed måste haft svår dödsångest och upplevt svårt

lidande innan hon avled. Även om döden torde ha inträffat relativt snabbt efter att knivhuggen utdelats ansågs omständigheterna inte vara sådana att påföljden kunde stanna vid fängelse i 10 år. Fängelsestraffets längd bestämdes därför till 15 år.²²

3.1.2 Södertörns tingsrätts dom, B 10084-09 och Svea hovrätts dom, B 1909-10

Södertörns tingsrätt dömde ML för mord på HÖ. De hade tidigare varit ett par och hade två barn tillsammans. De hade en väldigt konfliktfylld relation och vid den aktuella tidpunkten pågick en vårdnadstvist mellan dem där tingsrätten hade kallat till huvudförhandling i målet. ML som var mycket orolig och uppgiven inför den kommande huvudförhandlingen, begav sig den aktuella dagen till HÖ och tog sig in i hennes bostad. Med sig hade han en kniv. HÖ visade sig vara hemma och upptäckte ML som var i full färd med att genomsöka hennes hem. ML tog då kniven och stack HÖ i hjärtat. HÖ avled emellertid inte omedelbart utan hann först ta sig ut på trappan till huset och skrika ett hjärtskärande skrik. Kort därefter avled hon. ML lämnade henne på brottsplatsen. Dagen efter skickade han ett sms till HÖ för att avleda misstankarna som kunde riktas mot honom. På kvällen gick han sedan tillbaka till AÖ för att städa brottsplatsen och undanröja spåren.

ML beskyllde under utredningens gång även falskeligen en annan person för mordet på HÖ. Han dömdes därför också för falsk tillvitelse. Tingsrätten fann att straffvärdet endast påverkades i försumbar utsträckning av den falska tillvitelsen och därför var det i princip endast mordet som skulle ligga till grund för straffmätningen i målet. Det ansågs inte vara fråga om ett sådant mord som föranledde livstids fängelse. Det ansågs inte heller vara fråga om ett sådant mord som låg i närheten av att bedömas som dråp. Det tidsbestämda fängelsestraffet kunde därför inte stanna vid 10 år. Tingsrätten fann att det förelåg flera försvårande omständigheter. ML hade varit orolig och uppgiven inför den kommande huvudförhandlingen i vårdnadsmålet och det framstod som uppenbart att gärningen varit kopplad till denna oro inför utgången i vårdnadstvisten. Gärningen hade vidare riktats mot mamman till hans barn och resulterat i att barnen i mycket unga år förlorat sin mamma. HÖ måste dessutom ha varit helt oförberedd på angreppet, även om deras relation var konfliktfylld. En ytterligare försvårande omständighet var den förslagenhet som ML visat genom att beskylla en annan person för mordet, samt genom att dagen efter mordet skicka ett sms till HÖ för att få allt att se ut som vanligt och sedan ha gått tillbaka till huset för att städa undan spåren. I samma riktning beaktades också att HÖ, även om händelseförloppet varit relativt hastigt, hade levt någon minut efter knivhugget och att hon därvid, tagit sig ut på trappan och skrikit. Det kunde därför hållas för visst att hon måste ha känt en kraftig dödsångest. Det ansågs inte föreligga några förmildrande omständigheter av sådan dignitet att de kunde påverka straffvärdet. Vid en sammanvägning av ovannämnda omständigheter fann

²² Jönköpings tingsrätts dom, B 1696-10, s. 6 ff.

tingsrätten att straffvärdet motsvarade fängelse i 14 år, vilket ML dömdes till.²³

Svea hovrätt ändrade tingsrättens dom och bestämde istället fängelsestraffets längd till 12 år och 6 månader. I skärpande riktning beaktades att brottet riktats mot den kvinna som ML tidigare sammanbott med och som var mamma till hans barn. I samma riktning beaktades att gärningen hade begåtts mot HÖ i hennes bostad. Hovrätten fann inte att den falska tillvitelsen som ML efter mordet gjort sig skyldig till kunde ses som ett försvårande inslag. Den falska tillvitelsen skulle istället endast ses som ett självständigt brott. Vidare konstaterades att brottet ej hade föregåtts av något provokativt beteende och att det ej fanns anledning att anta att ML haft stark nedsatt förmåga att kontrollera sitt handlande, även om det kunde antas att hans sinnesstämning under lång tid influerats av konflikten med HÖ, och att det påverkat hans förmåga att se situationen klart och agera rationellt. Omständigheterna ansågs inte vara så allvarliga att de motiverade det högsta tidsbestämda fängelsestraffet. Omständigheterna ansågs inte heller vara sådana att fängelsestraffet kunde stanna vid minimistraffet. Beträffande bedömningen av var i den tidsbestämda straffskalan gärningen skulle placeras uttalade hovrätten följande:

Vid en sådan bedömning måste beaktas att det kan finnas en stor skillnad mellan olika fall i fråga om mängden och arten av försvårande faktorer. En nyanserad bedömning som möjliggör att straffmätningen i det enskilda fallet kan få påverkas av såväl få som många sådana omständigheter, liksom arten av dessa, förutsätter att det finns ett utrymme för att mäta ut tidsbestämda straff för mord även när det föreligger många och grova försvårande omständigheter. Detta synsätt leder till att det i fall där det inte finns så många eller framträdande omständigheter som talar i skärpande riktning, man ofta måste lägga sig i det lägre spannet av straffskalan.²⁴

Med hänsyn därtill och till omständigheterna i fallet fann hovrätten att gärningens straffvärde uppgick till ungefär 12 års fängelse. Härutöver beaktades den falska tillvitelsen som ML begått. Brottet ansågs med hänsyn till sitt innehåll vara tämligen allvarligt och ansågs därför ha ett inte obetydligt straffvärde. Det påverkade därför straffmätningen för den samlade brottsligheten. Vid en samlad bedömning fann hovrätten därför att ML skulle dömas till fängelse i 12 år och 6 månader.²⁵

3.1.3 Luleå tingsrätts dom, B 2393-09 och hovrätten för övre Norrlands dom, B 95-10

Luleå tingsrätt dömde MH för mord på FS. De hade nyligen separerat och hade två små barn tillsammans. De tvistade för närvarande om vårdnaden av barnen vid tingsrätten och den aktuella dagen hade tingsrätten meddelat ett interimistiskt beslut i vårdnadsfrågan. Enligt beslutet skulle vårdnaden av

²³ Södertörns tingsrätts dom, B 10084-09, s. 4 ff.

²⁴ Svea hovrätts dom, B 1909-10, s. 5.

²⁵ Svea hovrätts dom, B 1909-10, s. 3 ff.

sonen tillkomma mamman och dottern skulle vara stadigvarande bosatt hos mamman. Sonen och dottern fick endast rätt till visst umgänge med MH. Samma dag kom FS till hans föräldrahem för att hämta och lämna barnen. När MH och FS samtalade utanför föräldrarnas hus tog MH fram en slaktmask och sköt FS i bakifrån så att dess skjutbult trängde in i hennes nacke och omedelbart dödade henne. Han lämnade sedan FS liggande på gården och tog med sig barnen till föräldrarna. Till föräldrarna uttalade han då att han inte skulle behöva lämna över barnen till FS längre.

I påföljdsdelen uttalade tingsrätten att mordet inte skulle föranleda fängelse på livstid, utan ett tidsbestämt straff. Det ansågs inte ligga nära till hands att bedöma gärningen som dråp varför minimistraflet ej ansågs vara aktuellt. Som försvärande omständigheter vid straffmätningen beaktades att det var uppenbart att brottet tillkommit som en följd av att MH varit missnöjd med tingsrättens interimistiska beslut²⁶. Vidare beaktades att gärningen hade skett i barnens omedelbara närhet och medfört att de i mycket unga år förlorat sin mamma. Det konstaterades också att FS vid gärningstillfället måste ha varit oförberedd på vad som skulle hända och att hon därvid befunnit sig i en skyddslös ställning med svårigheter att värja sig. Även om döden inträffade i stort sett omedelbart kunde det hållas för visst att hon, innan hon fick det dödande skottet i nacken, uppmärksammat vad som höll på att hända och att hon då upplevt kraftig dödsångest. Gärningen ansågs därför särskilt präglad av hänsynslöshet och brutalitet. Med hänsyn till dessa omständigheter fann tingsrätten att fängelsestraffets längd skulle bestämmas till 14 år.²⁷

Hovrätten för övre Norrland ändrade tingsrättens dom och bestämde istället fängelsestraffets längd till 12 år. Förutom de omständigheter som redan beaktats av tingsrätten i försvärande riktning beaktade hovrätten också i förmildrande riktning, den allvarliga psykiska störning som MH led av²⁸. Vid en sammanvägning av denna omständighet med övriga omständigheter fann hovrätten därför att fängelsestraffets längd istället skulle bestämmas till 12 år.²⁹

²⁶ Det vittnade hans uttalande till föräldrarna efter mordet om.

²⁷ Luleå tingsrätts dom, B 2393-09, s. 5 ff.

²⁸ MH led ej av en allvarlig psykisk störning vid gärningstillfället men han drabbades av en allvarlig psykisk störning efter gärningen.

²⁹ Hovrätten för övre Norrlands dom, B 95-10, s. 4 ff.

3.2 Mord inom familjen

Gemensamt för de nedan refererade rättsfallen är att familjemedlemmar utgör brottsoffer och gärningsman, fallen där män mördat sina kvinnor är överrepresenterade, men även andra scenarion förekommer. Motiven till gärningarna nedan har varit olika. Som familjemedlem har jag även räknat flickvän, exfru och före detta flickvän.

3.2.1 Solna tingsrätts dom, B 9055-09 och Svea hovrätts dom, B 356-10

Solna tingsrätt dömde BÖ för mord på sin fader ZÖ. BÖ hade under sin uppväxt bevitnat hur fadern misshandlat och hotat modern samt hur fadern utsatt hans syskon för våld. Han hade även själv blivit utsatt för våld av fadern och var därför av naturliga skäl mycket rädd för honom. Det var i samband med att fadern, som vistats utomlands i flera år, sökte upp BÖ och ville ha kontakt med familjen igen, som en dispyt uppstod. I samband med dispyten kom BÖ att utdela flera knivhugg mot fadern som avled. BÖ larmade efter knivattacken polis och ambulans och stannade kvar på platsen och överlämnade sedan sig själv.

Tingsrätten fann med hänsyn till omständigheterna i fallet att ett tidsbestämt fängelsestraff skulle utdömas. I förmildrande riktning beaktades att gärningen utlösts av minnen från uppväxten som BÖ i samband med mötet med fadern trodde skulle bli verklighet igen. I förmildrande riktning beaktades vidare att BÖ omedelbart efter gärningen frivilligt angett sig själv genom att ringa nödnumret och stanna kvar på platsen tills polis och ambulans anlät. Omständigheterna ansågs tillsammans så förmildrande att gärningens straffvärde ansågs uppgå till straffminimum. BÖ dömdes därför till 10 års fängelse.³⁰

Svea hovrätt fastställde tingsrättens dom.³¹

3.2.2 Linköpings tingsrätts dom, B 2839-10

Linköpings tingsrätt dömde PS för mord³² på sin tvååriga styvson TH. PS var tillsammans med SH, som var mamma till TH och deras kärleksrelation var mycket ansträngd. PS blev ofta mycket irriterad och tog ut sina aggressioner av det dåliga förhållandet med mamman på TH. Under den period som föregick mordet tog han vid flera tillfällen kraftiga grepp runt styvsonens kropp och tilldelade honom kraftiga slag i magen när han låg på rygg i sin säng. Vid ett tillfälle utövade han också kraftigt våld mot hans högra arm vilket resulterade i en komplicerad överarmsfraktur. Det pågick en utredning eftersom TH led av kraftiga buksmärtor och diarréer och det fanns misstankar om att det var ett resultat av att TH hade blivit

³⁰ Solna tingsrätts dom, B 9055-09, s. 3 ff.

³¹ Svea hovrätts dom, B 356-10, s. 3 ff.

³² PS dömdes även för grov misshandel och grov fridskränkning av TH.

misshandlad av PS. Den aktuella dagen var TH och PS ensamma hemma. PS blev den aktuella dagen väldigt irriterad på TH och klämde väldigt hårt runt styvsonens midja och gav honom därefter ett mycket hårt slag i magen när han låg i sängen. Han lät honom därefter ligga i sängen under flera timmars tid och kontaktade SOS först flera timmar senare när TH var livlös. Styvsonen avled kort därefter till följd av skadorna.

Vid bedömningen av gärningens straffvärde beaktades att PS inte haft direkt uppsåt att döda TH, utan han hade handlat med likgiltighetsuppsåt. PS dömdes utöver mord för grov fridskränkning och grov misshandel som ansågs ha höga straffvärden. Straffvärdet för den sammanlagda brottsligheten ansågs uppgå till 12 års fängelse, vilket PS dömdes till.³³

3.2.3 Falu tingsrätts dom, B 199-10 och Svea hovrätts dom, B 5950-10

Falu tingsrätt dömde CA för mord på sin make PA. Hon ville ta sig ur förhållandet med PA och hade vid flera tillfällen sagt till sina vänner att hon skulle ta livet av maken. Den aktuella dagen befann sig PA, CA, samt sonen till PA i parets lägenhet. Efter viss alkoholförtäring på kvällen blev PA berusad och gick till sängs. Hans son gick in till gästrummet där han skulle sova. CA anlade då en brand i lägenheten och avlägsnade sig därefter därifrån. PA som var mycket berusad och sov när branden uppstod avled till följd av branden medan hans son lyckades ta sig ut ur den brinnande lägenheten genom ett fönster. Efteråt erkände CA bland annat för en läkare på sjukhuset att hon hade anlagt branden, att det hade skett i direkt syfte att döda maken samt att hon hade planerat dådet i flera veckor.

Tingsrätten fäste vikt vid att branden hade anlagts av CA med direkt syfte att beröva maken livet, gärningen hade således planerats av CA. Det beaktades att offret var en nära anhörig som vid det aktuella tillfället var höggradigt berusad och sov tungt. Vidare konstaterades att CA sex år tidigare hade dömts för dråp och att hon fortfarande stod under prövotid för denna brottslighet. Det konstaterades vidare att hon led av en asocial personlighetsstörning med psykopatiska och narcissistiska drag som dock inte ansågs utgöra en allvarlig psykisk störning. De gärningar som hon dömdes för kunde emellertid förklaras av hennes personlighetsproblematik med utagerande aggressivt beteende och empatistörning samt förlust av impuls kontroll vid alkoholpåverkan. Tingsrätten ansåg dock inte att det fanns anledning att beakta den psykiska störningen i förmildrande riktning eftersom hon nu under prövotiden återfallit i brott som innebar uppsåtligt dödande. Eftersom CA utöver mord även dömdes för mordförsök och grov mordbrand fann tingsrätten att annan påföljd än fängelse på livstid var utesluten.³⁴

³³ Linköpings tingsrätts dom, B 2839-10, s. 4 ff.

³⁴ Falu tingsrätts dom, B 199-10, s. 6 ff.

Svea hovrätt fastställde tingsrättens dom.³⁵

3.2.4 Södertörns tingsrätts dom, B 6723-10 och Svea hovrätts dom, B 6879-10

Södertörns tingsrätt dömde LS för mord på sin fru NS. Han var sedan tidigare dömd för att ha misshandlat henne och förhållandet mellan dem var väldigt stormigt. De bråkade mycket och konsumerade ofta stora mängder alkohol. Den aktuella dagen hade LS sagt till flera personer att han skulle döda sin fru. Han överföll henne med kniv i hemmet senare samma dag när hon var försvarslös på grund av en kraftig berusning. Han knivhögg henne tre gånger vilket resulterade i att hon avled.

Tingsrätten konstaterade att gärningen hade varit planerad av LS i vart fall under samma dag. Vidare konstaterades att gärningen utförts på ett särskilt brutalt sätt, eftersom LS enligt utredningen hade fört in kniven med stor kraft, ända in till skaftet och eftersom han i vissa av såren också hade fört kniven fram och tillbaka i sidled. Gärningen ansågs emellertid inte var sådan att livstids fängelse skulle följa på brottet. Det konstaterades också att gärningen inte var sådan att det låg nära till hands att bedöma den som dråp, varför det tidsbestämda fängelsestraffet inte kunde stanna vid 10 år. Tingsrätten fann därför att LS skulle dömas till 15 års fängelse.³⁶

Svea hovrätt fastställde tingsrättens dom.³⁷

3.2.5 Varbergs tingsrätts dom, B 2087-10 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 4737-10

Varbergs tingsrätt dömde MS för mord³⁸ på sin hustru VS. Hustrun led av långt framskriden MS och var totalförlamad. MS hade ett omfattande pornografiskt intresse med tydligt inslag av sexuell sadism och bestämde sig den aktuella dagen för att ha sex med VS. Han lyfte henne därför ur rullstolen, lade henne på golvet och klädde av henne naken. Därefter utförde han sexlekar med henne som fortskred under flera timmars tid. Han stack henne därvid med en kanyl upprepade gånger och förde in sina fingrar, en penisattrapp och en knuten hand in i hennes underliv och ändtarm. VS drabbades till följd härav av så svåra skador att hon förblödde. Hon påträffades död och naken på golvet i deras gemensamma hem efter att MS ringt sjukvårdsupplysningen och berättat om hennes död.

Tingsrätten konstaterade att livstidsstraffet var förbehållet de allvarligaste fallen av mord och att det enligt praxis från HD fanns faktorer som var för sig föranledde ett straffvärde motsvarande fängelse på livstid. Så var fallet

³⁵ Svea hovrätts dom, B 5950-10 s. 2.

³⁶ Södertörns tingsrätts dom, B 6723-10, s. 3 ff.

³⁷ Svea hovrätts dom, B 6879-10, s. 1 ff.

³⁸ MS dömdes även för grov våldtäkt begången mot VS.

när gärningsmannen visat grymhet vid brottet t.ex. vid dödande genom grymt våld, genom att döda någon i hjälplöst tillstånd samt vid främjande av annat brott, t.ex. vid dödande i samband med sexualbrott. Tingsrätten konstaterade att mordet förövats medelst grov våldtäkt och att det var allt annat än förmildrande och därför kännetecknades av en särskild grymhet och dessutom främjade ett annat brott. Straffvärdet ansågs därför uppgå till fängelse på livstid. Att MS förövat gärningen med ett likgiltighets uppsåt ansågs inte kunna påverka gärningens straffvärde i mildrande riktning. MS dömdes därför till fängelse på livstid.³⁹

Hovrätten fastställde tingsrättens domslut och anslöt sig därvid till tingsrättens bedömning av gärningens straffvärde och att påföljden skulle bestämmas till fängelse på livstid. Ifråga om klandervärdheten av olika former av uppsåt vid bedömningen av straffvärdet var emellertid hovrätten av en annan uppfattning och uttalade följande:

Vid bedömning av ett brotts straffvärde ska enligt 29 kap. 1 § brottsbalken särskilt beaktas vad en gärningsman insett om de objektiva omständigheterna och de avsikter eller motiv som han haft. De subjektiva omständigheterna vid ett brott är därför ofta av stor betydelse för straffvärdebedömningen. Vilken form av uppsåt som förelegat är också av stor betydelse för bedömningen.

Det måste därmed rent allmänt anses föreligga skillnader mellan olika uppsåtsformer vad gäller klandervärdheten. Avsiktsuppsåt, alltså att gärningsmannen eftersträvar en viss följd får oftast anses som allvarigare än insiktsuppsåtet, där effekten inte är syftet med gärningen men en ofrånkomlig följd av den. En gärning utförd med insiktsuppsåt i sin tur är i regel mer klandervärd än om den utförts med likgiltighetsuppsåt. Vid den senare uppsåtsformen har gärningsmannen inte varit säker på att effekten skulle komma att förverkligas utan endast insett en risk för det och förhållit sig likgiltigt inför den. Det går en avgörande skiljelinje mellan direkt och indirekt uppsåt å ena sidan och likgiltighetsuppsåt å andra sidan genom att gärningsmannen i de förra uppsåtsformerna förhåller sig till en faktisk effekt och inte endast till en risk för en effekt som i den senare uppsåtsformen. Dessa generella skillnader innebär att det finns visst utrymme för varierande grader av klandervärdhet hos en gärningsman inom olika uppsåtsformer och även situationer där en gärning befinner sig i gränslandet mellan två olika former.⁴⁰

Enligt hovrätten hade MS insett risken för att VS skulle avlida och att risken härför hade varit mycket hög. Hans uppsåt gränsade därför till insiktsuppsåt och gärningens klandervärdhet ansågs därför vara hög. Att MS begått gärningen med likgiltighetsuppsåt förändrade därför inte gärningens straffvärde.⁴¹

³⁹ Varbergs tingsrätts dom, B 2087-10, s. 3 ff.

⁴⁰ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 4376-10, s. 4.

⁴¹ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 4376-10, s. 2 ff.

3.2.6 Växjö tingsrätts dom, B 1832-09 och Göta hovrätts dom, B 2735-09

AL dömdes av Växjö tingsrätt för mord på sin sambo DB. De hade ett komplicerat förhållande eftersom AL var väldigt svartsjuk och kontrollerande. De hade bestämt sig för att separera och den aktuella dagen hade DB också uppgett att hon hade träffat en annan man, detta för att få slut på förhållandet för gott. Diskussioner mellan AL och DB uppstod därför. I samband med en diskussion kom AL att utdela flera knivhugg mot DB som träffade hennes rygg och bröst när hon låg i sängen. Knivhuggen var inte direkt dödande, AL satte sig därefter på DB och ströp henne till döds. Från det första knivhugget till dess AL ströp henne till döds vädjade hon för sitt liv.

I försvårande riktning beaktades att gärningen riktat sig mot en närstående och att det varit fråga om ett oprovocerat angrepp i hemmet. Vidare beaktades att hon varit skyddslös, att händelseförloppet inte hade varit helt kortvarigt och att AL tidigare var dömd för att ha misshandlat henne. I förmildrande riktning beaktades att AL led av en psykisk störning.⁴² Med hänsyn till dessa omständigheter fann tingsrätten att fängelsestraffet skulle bestämmas till 12 år.⁴³

Göta hovrätt ändrade tingsrättens domslut och bestämde istället fängelsestraffets längd till 16 år. Liksom tingsrätten beaktade hovrätten att AL utfört gärningen mot sin sambo, att gärningen hade varit oprovocerad och att den skett i deras gemensamma hem. Likaså beaktades att DB varit skyddslös under händelseförloppet och att AL tidigare dömts för att ha misshandlat DB. I försvårande riktning beaktade hovrätten även att AL begått gärningen när deras gemensamma barn befann sig i bostaden och att AL ej hade vidtagit någon åtgärd för att försäkra sig om att barnen inte såg vad som skedde. Slutligen beaktades att det varit fråga om ett utdraget händelseförlopp där DB vädjat för sitt liv och därför måste ha känt kraftig smärta och dödsångest. I förmildrande riktning beaktades den psykiska störning som AL led av. Vid en sammanvägning av dessa omständigheter fann hovrätten att straffvärdet låg betydligt närmre straffmaximum än straffminimum, varför AL istället dömdes till 16 års fängelse.⁴⁴

3.2.7 Lycksele tingsrätts dom, B 315-10 och hovrätten för övre Norrlands dom, B 749-10

Lycksele tingsrätt dömde KI för mord på sin sambo IN. Den aktuella dagen uppstod osämja mellan dem efter en mycket kraftig alkoholförtäring. Orsaken till osämjan torde ha varit att KI köpt en hundvalp, något som IN starkt hade motsatt sig. KI misshandlade den aktuella kvällen IN och utsatte

⁴² Den ansågs emellertid inte utgöra en allvarlig psykisk störning.

⁴³ Växjö tingsrätts dom, B 1832-09, s. 5 ff.

⁴⁴ Göta hovrätts dom, B 2735-09, s. 2 ff.

henne därvid för ett kraftigt och omfattande våld. Trots att IN skadades svårt visade KI ingen som helst omsorg om henne efter misshandeln. IN avled av skadorna som hon tillfogats.

Tingsrätten fann att fängelsestraffets längd skulle bestämmas till 10 år.⁴⁵ Varför tingsrätten ansåg att fängelsestraffet skulle bestämmas till 10 år framgick inte av domskälen och en motivering hade självfallet varit önskvärd. Viss ledning torde dock kunna hämtas från tingsrättens resonemang beträffande skuldfrågan där det uttalades att IN inte kunnat bjuda på något motstånd och därför måste ha blivit utslagen fort. Hon torde därför inte ha upplevt resterande delar av händelseförloppet som inte ansågs ha varit helt kortvarigt.⁴⁶

Hovrätten för övre Norrland ändrade tingsrättens dom och bestämde istället fängelsestraffets längd till 14 år. Därvid konstaterades att gärningen inte inrymde några förmildrande omständigheter, men däremot flera försvårande omständigheter. IN var närstående till KI och befann sig på grund av sin berusning i en skyddslös ställning när hon bragdes om livet. Angreppet ägde dessutom rum i det gemensamma hemmet. Även om de närmre omständigheterna kring händelseförloppet inte var fullt kända, ansåg hovrätten att det fanns anledning att anta att händelseförloppet inte hade varit hastigt och att IN därvid hade utsatts för stor brutalitet. Slutligen beaktades att KI inte hade visat någon som helst omsorg för IN när hon var svårt skadad och döende efter misshandeln. Hovrätten fann därför att KI skulle dömas till 14 års fängelse.⁴⁷

3.2.8 Södertörns tingsrätts dom, B 13482-09 och Svea hovrätts dom, B 4332-10

Södertörns tingsrätt dömde MJ för mord på sin exfru KH. Deras relation hade varit stormig efter skilsmässan och MJ hade vid ett flertal tillfällen hotat att döda henne. Hon var därför mycket rädd för MJ och befarade att han skulle döda henne. Den aktuella kvällen hade hon träffat sina vänner på en restaurang. Hon var rädd för att gå hem ensam och hade därför haft sällskap med en vän. Hon bar också på skyddsspray och hade nödnumret inslaget på mobilen. När hon kom hem till sin bostad väntade MJ på henne där. Han hällde motorbensin eller etanol på henne och antände därefter hennes kropp vilket resulterade i att hennes kropp började brinna och att hon avled.

Tingsrätten fann det uppenbart att gärningen hade föregåtts av noggrann planering vad gäller anskaffandet av bränsle och val av tid och plats för gärningen⁴⁸. Gärningen var riktad mot en närstående som befunnit sig i en skyddslös ställning eftersom hon blivit överrumplad och inte kunnat värja

⁴⁵ Lycksele tingsrätts dom, B 315-10, s. 3 ff.

⁴⁶ Lycksele tingsrätts dom, B 315-10, s. 26.

⁴⁷ Hovrätten för övre Norrlands dom, B 749-10, s. 4 ff.

⁴⁸ Gärningen skedde sent på natten då det var mörkt och inga personer rörde sig ute i bostadsområdet.

sig från angreppet. KJ måste därför ha känt ett intensivt lidande och haft svår dödsångest innan hon blev medvetslös. Därtill hade hennes dotter bevitnat hur hon brann utanför bostaden. Med hänsyn till dessa omständigheter som samtliga beaktades i försvårande riktning fann tingsrätten att MJ skulle dömas till ett långt fängelsestraff. Omständigheterna ansågs emellertid inte så allvarliga att gärningen kunde föranleda livstids fängelse, tingsrätten bestämde därför fängelsestraffets längd till 18 år.⁴⁹

Svea hovrätt fastställde tingsrättens dom.⁵⁰

3.2.9 Solna tingsrätts dom, B 6087-09 och Svea hovrätts dom, B 288-10

Solna tingsrätt dömde YS för mord på MK. De lärde känna varandra genom att MK hyrde YS lägenhet. När uthyrningsperioden var slut flyttade YS tillbaka till sin lägenhet. MK bodde då kvar hos YS och deras vänskapsrelation utvecklades till en kärleksrelation. Efter ett tag uppstod osämja mellan dem och de beslutade då att MK skulle flytta därifrån. Kvällen då MK skulle flytta kvarstannade hon i lägenheten och vägrade gå. YS drabbades då av plötsligt påkommen aggressivitet. Han försökte därvid strypa MK, han högg henne med en kniv och slog henne med en söndrig glasflaska. Slutligen, efter att ha tagit en paus, då han samtidigt höll fast MK med sina fötter ställde han sig på hennes hals samtidigt som han ströp henne med ena handen. Våldet resulterade i att MK avled.

Tingsrätten konstaterade att YS ej skulle dömas till livstids fängelse, eftersom det varken var fråga om ett flerfaldigt mord eller ett återfall. Vidare konstaterades att det längsta tidsbestämda straffet och de närliggande strafflängderna inte kunde komma ifråga eftersom de enligt tingsrättens mening var avsedda för de fall av flerfaldig brottslighet eller återfall i brottslighet som inte föranledde livstids fängelse. Den gärning som YS gjort sig skyldig till ansågs inte heller vara sådan att ett straff på den nedre delen av straffskalan skulle utdömas. Vid straffmätningen beaktades i försvårande riktning att brottet riktat sig mot en närstående, att gärningen varit utdragen i tiden och att den måste ha medfört stort lidande och dödsångest för MK, som dessutom under händelseförloppet hade varit skyddslös. Gärningen ansågs dock inte ha varit planerad av MK. Vid en sammanvägning av dessa omständigheter fann tingsrätten att fängelsestraffets längd skulle bestämmas till 15 år.⁵¹

Svea hovrätt ändrade tingsrättens dom och bestämde istället fängelsestraffets längd till 18 år. Hovrätten uttalade därvid att det inte fanns några förmildrande omständigheter som kunde beaktas vid bedömningen av brottets straffvärde. I försvårande riktning beaktades att angreppet hade varit oprovocerat och utförts med avsevärd brutalitet mot en närstående som

⁴⁹ Södertörns tingsrätts dom, B 13482-09, s. 5 ff.

⁵⁰ Svea hovrätts dom, B 4332-10, s. 2.

⁵¹ Solna tingsrätts dom, B 6087-09, s. 4 ff.

befunnit sig i en utsatt och skyddslös ställning. Vidare beaktades att händelseförloppet hade varit utdraget i tiden. Som en särskilt försvårande omständighet beaktades att YS, då hans krafter tillfälligt sinat under själva angreppet, tagit en paus för att återhämta sig, innan han på nytt angrep MK och då berövade henne livet. Händelseförloppet måste därför ha inneburit ett svårt lidande och orsakat svår dödsångest för MK. Med hänsyn till dessa omständigheter fann hovrätten att gärningen var ytterst allvarlig. Gärningen ansågs emellertid inte utgöra ett allvarigare fall av mord varför ett tidsbestämt straff och inte ett livstidsstraff skulle utdömas. Omständigheterna vid själva gärningen ansågs dock vara så allvarliga att hovrätten bestämde fängelsestraffets längd till 18 år.⁵²

3.3 Mord där gärningsman och brottsoffer varit bekanta med varandra

I de nedan refererade fallen har gärningsman och brottsoffer varit bekanta med varandra. I majoriteten av fallen har bakgrunden till mordet varit en konflikt mellan gärningsmannen och brottsoffret.

3.3.1 Västmanlands tingsrätts dom, B 2389-10

Den blott sextonåriga pojken BK dömdes av Västmanlands tingsrätt för mord på BF. De båda ungdomarna hade en relation med varandra och hade vid ett par tillfällen haft samlag. Efter ett tag kom BF att hävda att hon var gravid och att BK var far till barnet. BK var inte intresserad av att bli far och hade därför klargjort för BF att han ville att hon skulle göra abort. Den aktuella dagen träffades de på en avskild plats ute i skogen där de hade bestämt möte. BF kom aldrig därifrån levande utan påträffades dagen efter avliden på platsen. Detta efter att BK erkänt för polisen att han bragt henne om livet. Han berövade BF livet genom att angripa henne med kraftigt stryppande våld mot halsen, mycket kraftiga sparkar mot huvudet, halsen och överkroppen samt genom att slutligen kasta henne mot ett stort stenblock. Han täckte sedan över hennes kropp och lämnade henne på platsen. Han skickade i samband med händelsen även missvisande SMS-meddelanden från hennes telefon innan han gjorde sig av med telefonen för att avleda misstankarna mot honom. Gärningen bottnade uppenbarligen i den påstådda graviditeten.

Tingsrätten konstaterade att en vuxen person ej hade fått livstids fängelse för gärningen. Straffvärdet för en vuxen person ansågs uppgå till ett tidsbestämt straff på den övre delen av straffskalan. Eftersom BK var 16 år vid gärningstillfället gjordes en ungdomsreduktion med ungefär tre fjärdedelar av strafftidens längd. Därefter reducerades strafftidens längd med ytterligare en tredjedel, eftersom någon villkorlig frigivning ej sker vid slutet ungdomsvård. Tingsrätten dömde BK till 3 års slutet ungdomsvård.⁵³ Något resonemang kring vilka faktorer som påverkade gärningens

⁵² Svea hovrätts dom, B 288-10, s. 2 ff.

⁵³ Västmanlands tingsrätts dom, B 2389-10, s. 7 ff.

straffvärde fördes inte av tingsrätten. Men det kraftiga och utdragna våld som BK utsatts för och den förslagenhet som gärningsmannen visat genom att skicka missvisande SMS-meddelanden från hennes telefon efter brottets utförande torde ha tillmätts betydelse.

3.3.2 Malmö tingsrätts dom, B 7284-09 och hovrätten över Skåne och Blekinges dom, B 1007-10

AM dömdes av Malmö tingsrätt för mord⁵⁴ på MM. De var bekanta med varandra sedan tidigare och det fanns en underliggande konflikt mellan dem. Den aktuella dagen sammanträffade de av en slump vid en mack i Malmö. MM satt i en personbil och skulle just köra ut från macken när AM gick fram mot bilens passagerarsida och på nära håll avlossade flera skott mot MM med en halvautomatisk pistol. Han gick därefter fram till förarsätet och avlossade på nytt flera skott mot MM. Han öppnade därefter dörren och drog ut MM ur fordonet och avlossade ytterligare skott mot honom när han låg på marken. AM lämnade därefter MM på platsen och försvann i en bil. MM avled till följd av beskjutningen.

Några förmildrande omständigheter att beakta vid bedömningen av straffvärdet ansågs inte föreligga. Däremot ansågs flera försvårande omständigheter föreligga. AM hade utan någon föregående provokation med ett livsfarligt vapen och på nära håll avlossat ett stort antal skott mot MM när denne befunnit sig i en skyddslös situation sittandes bakom ratten i sin bil. Gärningen hade utförts i tre steg, varvid det sista steget av beskjutningen närmast varit att likna vid en avrättning. AM hade under detta förlopp haft både tillfälle och möjlighet att avbryta, men fortsatte likväl skjutningen. Gärningen ansågs därför vara starkt präglad av såväl hänsynslöshet som grymhet. Det ansågs emellertid inte utrett att gärningen hade gett upphov till ett svårt lidande för MM eller att han hade upplevt dödsångest. Detta eftersom flera av skottskadorna var för sig varit dödande och det inte hade gått att utröna av vilket skott han avlidit. Det kunde därför inte uteslutas att MM avlidit eller blivit medvetslös redan av de inledande skotten och att han därefter inte uppfattat resterande delar av händelseförloppet. Utredningen gav vidare inte stöd för att dödandet föregåtts av någon närmre planering, det verkade enligt tingsrätten som att gärningsmannen och offret sammanträffat av en ren tillfällighet. Tingsrätten betonade gärningens allvar men fann inte att gärningen kunde hänföras till de allvarligaste fallen av mord, varför AM skulle dömas till ett tidsbestämt fängelsestraff. Omständigheterna kring mordet ansågs dock motivera ett straff hänförligt till den övre delen av den tidsbestämda straffskalan. AM dömdes därför till 15 års fängelse.⁵⁵

Hovrätten över Skåne och Blekinge ändrade tingsrättens dom och bestämde istället fängelsestraffets längd till 18 år. Liksom tingsrätten fann hovrätten

⁵⁴ MM dömdes även för grovt vapenbrott.

⁵⁵ Malmö tingsrätts dom, B 7284-09, s. 4 ff.

att det inte fanns några förmildrande omständigheter att beakta. Däremot förelåg flera försvårande omständigheter som skulle beaktas. AM hade med halvautomatisk pistol på nära håll och i tre omgångar avlossat ett stort antal skott mot MM, varvid den sista delen av beskjutningen närmast varit att likna vid en avrättning. Hovrätten konstaterade att AM därigenom uppvisat särskild hänsynslöshet och grymhet. Till skillnad från tingsrätten fann hovrätten att AM och MM inte sammanträffat vid macken av en ren tillfällighet, utan AM redan befunnit sig på macken, utrustad och beredd med vapnet när MM körde in där. Denna omständighet beaktades därför och ansågs vara särskilt allvarlig och försvårande. Härutöver beaktades att gärningen begåtts med skjutvapen på en allmän plats vid en tidpunkt då flera personer befann sig i närheten och att ett stort antal skott avlossats i olika riktningar. Ett stort antal människor hade därigenom utsatt för livsfara. Hovrätten fann därför att gärningen skulle hänföras till den översta delen av den tidsbestämda straffskalan och MM dömdes därför fängelse i 18 år.⁵⁶

3.3.3 Göteborgs tingsrätts dom, B 14627-09

DN dömdes av Göteborgs tingsrätt för mord på AS. De var bekanta med varandra genom att de hade arbetat tillsammans. Vid den aktuella tidpunkten bodde de tillsammans med andra personer i AS lägenhet. DN berövade den aktuella dagen AS livet genom att utsätta honom för ett våldsamt angrepp med en förskärare. Angreppet var mycket kraftfullt och bestod av flera hugg och stick. Förmodligen kom angreppet som en total överraskning för AS som vid överfallet låg i sin säng, iförd pyjamas och troligtvis sov. Motivet till mordet är okänt.

Tingsrätten konstaterade att det inte fanns något som tydde på att mordet föregåtts av någon betydande planering eller att AS dödskamp hade varit särskilt utdragen. Som försvårande omständigheter beaktades att AS attackerats i sitt hem, att han under angreppet varit skyddslös i så måtto att han i kroppslig mening var en förhållandevis liten person⁵⁷. Han var också skyddslös eftersom han under angreppet låg i sin säng endast iförd pyjamas och förmodligen sov. I samma riktning beaktades att det varit fråga om ett våldsamt angrepp där det hade utdelats ett stort antal hugg mot AS och flera hugg hade träffat väggen och sängen. AS hade vidare avvärjningsskador på armarna, vilket indikerade att han hade kämpat för sitt liv och haft tid att inse vad angreppet skulle resultera i. AS måste därför ha drabbats av stark dödsångest innan han avled, vilket också beaktades. Vid en sammanvägning av dessa omständigheter fann tingsrätten att det ej fanns anledning att bestämma påföljden till fängelse på livstid, varför ett tidsbestämt straff skulle utdömas. DN dömdes till 14 års fängelse.⁵⁸

⁵⁶ Hovrätten över Skåne och Blekinges dom, B 1007-10, s. 3 ff.

⁵⁷ AS var 174 cm lång och vägde 70 kilo.

⁵⁸ Göteborgs tingsrätts dom, B 14627-09, s. 5 ff.

3.3.4 Malmö tingsrätts dom, B 7856-09

MB dömdes av Malmö tingsrätt för mord⁵⁹ på PS, som var hans arbetsgivare på ett spelcenter. MB arbetade natt en kväll när det inte fanns några kunder. Han spelade då datorspel, trots att han egentligen visste att det var förbjudet att spela på arbetstid. PS fick kännedom om att han hade spelat på arbetstid och påpekade för MB att det inte var tillåtet att spela på arbetstid. MB blev då mycket upprörd och ville därför att PS skulle ”försvinna”. Han skaffade för ändamålet två stycken knivar genom att utföra ett rån mot en butik i Malmö. Efter att ha försäkrat sig om att PS befann sig på arbetsplatsen begav han sig dit för att döda honom. Han gick in på PS kontor och visade där upp knivarna för PS som då förstod vad som skulle ske och blev rädd. Han vädjade innan angreppet om nåd, vilket MB inte hörsammade. MB knivhögg honom upprepade gånger tills han avled och försvann sedan från platsen.

Tingsrätten uttalade vid straffmätningen att det mord som MB begått vägde tyngst men att också det rån som MB befunnits skyldig till skulle tillmätas vikt. Vid bedömningen av straffvärdet beaktades i försvårande riktning att MB planerat att döda PS och att PS i vart fall några sekunder i förväg insett vad som skulle ske och att han då haft svår dödsångest. I förmildrande riktning beaktades den psykiska störning som MB led av vid gärningstillfället och undersökningstillfället.⁶⁰ Vid en sammanvägning av dessa omständigheter samt med beaktande av det rån som MB gjort sig skyldig till, bestämdes fängelsestraffets längd till 12 år.⁶¹

3.3.5 Solna tingsrätts dom, B 561-10 och Svea hovrätts dom, B 6903-10

ET dömdes av Solna tingsrätt för mord på UG. De träffades när de avtjänade sina straff på Svartsjöanstalten och umgicks därefter regelbundet efter frigivningen. UG led av en sjukdom och behövde därför ha mycket hjälp. Den aktuella dagen var ET hemma hos UG för att hjälpa honom. I lägenheten fanns även SR som städade lägenheten. I samband med att ET skulle hjälpa UG att duscha, nämnde UG något om sitt testamente inför SR och ET. ET som stod som testamentstagare, blev då mycket arg och utbrast att han minsann själv skulle arva allt efter UG. När ET och UG sedan lämnades ensamma i badrummet dränkte han UG i badkaret genom att hålla hans huvud under vattnet.

Tingsrätten konstaterade inledningsvis att ET 1997 dömdes av östra Finlands hovrätt för dråp och försök till dråp. Det faktum att han nu återfallit i allvarlig brottslighet talade för att livstids fängelse skulle utdömas. Eftersom brottsligheten låg så pass långt tillbaka i tiden ansåg tingsrätten dock inte att

⁵⁹ MB dömdes även för olovligt innehav av kniv, rån, stöld och narkotikabrott.

⁶⁰ Det var inte fråga om en allvarlig psykisk störning.

⁶¹ Malmö tingsrätts dom, B 7856-09, s. 9 ff.

det kunde beaktas som skäl för livstids fängelse. Ett tidsbestämt fängelsestraff skulle därför istället utdömas.

Som försvarande omständigheter vid straffmätningen beaktades att UG under händelseförloppet varit skyddslös på grund av sin ålder⁶², sitt hälsotillstånd⁶³ och sin kraftiga berusning⁶⁴. Den svåra brottslighet som ET tidigare gjort sig skyldig till beaktades också i viss mån. Vid en sammanvägning av dessa omständigheter fann tingsrätten att fängelsestraffet skulle bestämmas till 13 år.⁶⁵

Svea hovrätt ändrade domen och bestämde fängelsestraffets längd till 15 år. Med beaktande av samma omständigheter som tingsrätten beaktat vid straffmätningen fann hovrätten att gärningens straffvärde ungefär motsvarade det fängelsestraff som tingsrätten hade dömt ut. Hovrätten ansåg emellertid att det fanns anledning till straffskärpning pga. återfall enligt följande motivering:

För det fall att någon återfaller i uppsåtligt dödande (mord eller dråp) är det med hänsyn till de långa fängelsestraff som då kommer i fråga naturligt att det har gått relativt lång tid mellan gärningarna. Det tidsintervall från den tidigare domen inom vilket man normalt sett beaktar återfall är således inte aktuellt vid långa fängelsestraff; i stället bör man fråga sig om personen i fråga har avhållit sig från brottslighet av allvarigare slag under tillräckligt lång tid från villkorlig frigivning.

Sedan ET år 1997 dömdes för dråp och försök till dråp har han vid ytterligare tillfällen dömts för allvarliga våldsbrott och brott mot frihet. Han frigavs från det senaste fängelsestraffet ett år och fyra månader före den nu aktuella gärningen.⁶⁶

Hovrätten ansåg därför att den tidigare brottsligheten skulle beaktas i straffskärpande riktning i högre grad än vad tingsrätten hade gjort. Fängelsestraffets längd bestämdes därför till 15 år.⁶⁷

⁶² UG var vid tillfället 70 år.

⁶³ UG var nämligen svårt sjuk.

⁶⁴ UG var alkoholpåverkad den aktuella dagen.

⁶⁵ Solna tingsrätts dom, B 561-10, s. 4 ff.

⁶⁶ Svea hovrätts dom, B 6903-10, s. 9.

⁶⁷ Svea hovrätts dom, B 6903-10, s. 3 ff.

3.4 Bråk som urartat där gärningsman och brottsoffer varit bekanta med varandra

Gemensamt för fallen nedan är att gärningsman och brottsoffer har varit bekanta med varandra och att mordet föregåtts av ett bråk mellan dem som urartat.

3.4.1 Borås tingsrätts dom, B 2447-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 4737-09

FI dömdes av Borås tingsrätt för mord⁶⁸ på MK. De båda jämnåriga ungdomarna hade sällskap från en fest och i samband med detta uppstod en dispyt mellan dem. FI kom då att utdela kraftiga sparkar och knytnävsslag mot MK, vilket resulterade i att hon blev medvetslös. FI släpade henne därefter till en bäck, slet sönder hennes kläder och utförde ett samlag med henne. Han placerade därefter henne medvetslös i vattnet med huvudet neråt och lämnade henne där, vilket resulterade i att hon avled.

Tingsrätten fann inte att gärningen inrymde några särskilt försvårande eller förmildrande omständigheter. Straffvärdet för en vuxen person som begått gärningarna⁶⁹ ansågs uppgå till 16 års fängelse. Eftersom FI var 16 år vid brottstillfället gjordes en ungdomsreduktion, varvid det beaktades att han en månad efter brottet skulle ha fyllt 17 år. Kvarvarande fängelsestraff efter ungdomsreduktionen var 4 år och 6 månader. Eftersom påföljden bestämdes till slutet ungdomsvård reducerades slutligen strafftidens längd med en tredjedel. FI dömdes till 3 års slutet ungdomsvård.⁷⁰

Hovrätten för västra Sverige fastställde tingsrättens domslut.⁷¹

3.4.2 Mora tingsrätts dom, B 236-10 och Svea hovrätts dom, B 6455-10

Mora tingsrätt dömde EV för mord på NS. De var vänner och umgicks i ett gäng där samtliga var alkoholmissbrukare. Innan den aktuella händelsen polisanmälde EV NS ett flertal gånger. Polisanmälningarna gällde bland annat att NS skulle ha hotat EV till livet vid flera tillfällen. Den aktuella dagen kom RT, en vän till EV, ner till EV för att dricka alkohol tillsammans med honom i hans kök. NS syntes då inte till och EV förklarade på fråga från RT att NS var död och att han behövde hjälp med att dumpa hans kropp. Inne i vardagsrummet påträffades NS, mycket riktigt avliden.

⁶⁸ FI dömdes även för grov våldtäkt begången mot MK.

⁶⁹ Mord och grov våldtäkt.

⁷⁰ Borås tingsrätts dom, B 2447-09, s. 3 ff.

⁷¹ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 4737-09, s. 2 ff.

Bedömningen av vad som utspelat sig i lägenheten när NS mördats försvårades av att ingen annan än gärningsmannen och brottsoffret varit på plats och att samtliga inblandade hade varit mer eller mindre berusade. Tingsrätten fann dock att EV berövat NS livet genom att knivhugga honom oerhört kraftigt flera gånger.

I försvarande riktning beaktades att mordet begåtts på NS när han varit berusad och totalt försvarslös och att han dessförinnan måste ha känt en viss tillit till EV. I samma riktning beaktades att mordet hade varit överlagt. Händelseförloppet hade dock inte varit särskilt utdraget, utan att döden torde ha inträffat nästan ögonblickligen pga. de svåra knivhuggen som EV utdelat. Omständigheterna ansågs ändå vara så svåra att straffvärdet översteg straffminimum en bra bit. Eftersom EV även falskeligen beskyllt två av sina vänner för mordet på NS dömdes han härutöver även för falsk tillvitelse, vilket påverkade straffvärdet i viss mån. EV dömdes till 12 års fängelse.⁷²

Svea hovrätt upphävde tingsrättens dom och ogillade åtalet då bevisningen inte ansågs vara sådan att det var ställt utom rimligt tvivel att EV hade berövat NS livet på det sätt som åklagaren påstått.⁷³

3.4.3 Västmanlands tingsrätts dom, B 1755-10

CH dömdes av Västmanlands tingsrätt för mord på TÅ. De var bekanta sedan flera år tillbaka och umgicks återkommande. CH besökte den aktuella dagen TÅ och hans sambo i deras bostad. De hade då inte träffats på ett tag eftersom CH senast de sågs hade misshandlat TÅ. Under dagen umgicks de och drack stora mängder alkohol. Senare under dagen gick CH och la sig i ett av sovrummen för att vila. Han väcktes av att TÅ slog honom så att han fick näsblod. Han bestämde sig då för att lämna lägenheten. Han gick därför upp och plockade ihop sina tillhörigheter. Väl inne i köket blev han dock så arg att han tog en kniv och gick till vardagsrummet där TÅ satt. Han utdelade där flera knivhugg mot TÅ, vilket resulterade i att han avled.

Tingsrätten fann inte några omständigheter som kunde beaktas i förmildrande eller försvarande riktning vid straffmätningen. Detta eftersom föreliggande omständigheter vid gärningen redan hade beaktats vid rubriceringen.⁷⁴ Tingsrätten fann därför att straffvärdet uppgick till minimistraffet för mord varför CH dömdes till 10 års fängelse.⁷⁵

⁷² Mora tingsrätts dom, B 236-10, s. 3 ff.

⁷³ Svea hovrätts dom, B 6455-10, s. 2 ff.

⁷⁴ De omständigheter som beaktades i rubriceringsfrågan var att CÅ beväpnad med en stor kniv hade attackerat TÅ som närmast var försvarslös pga. kraftig berusning. Vidare beaktades att det hade varit fråga om upprepade knivhugg, varav ett hade utdelats i hjärtat. Slutligen beaktades att CÅ efter dådet hade uttryckt en önskan om att våldet hade dödat T.Å.

⁷⁵ Västmanlands tingsrätts dom, B 1755-10, s. 6 ff.

3.4.4 Växjö tingsrätts dom, B 551-10 och Göta hovrätts dom, B 1611-10

KP dömdes av Växjö tingsrätt för mord på AJ. De var kamrater med varandra och befann sig på en lägenhetsfest. På festen blev de mycket berusade och hamnade i bråk med varandra. Bråket kom att vara i flera timmar och resulterade slutligen i att KP misshandlade AJ så svårt att han avled. Våldet var besinningslöst och bestod av upprepade sparkar mot kroppen. KP hoppade också flera gånger på hans bål. AJ var under händelseförloppet så gott som försvarslös eftersom han var kraftigt berusad, låg ner på marken och inte kunde använda sin ena arm på grund av en skada.

Tingsrätten konstaterade att gärningens straffvärde var mycket högt. I försvarande riktning beaktades att KP vid utförandet av gärningen uppvisat synnerlig grymhet och hänsynslöshet och att han begått gärningen mot en kraftlös, svårt berusad person som inte haft möjlighet att försvara sig. Som försvarande omständighet beaktades också att det hade varit fråga om ett utdraget händelseförlopp och att KP därigenom tillfogat AJ ett mycket svårt lidande. Tingsrätten fann därför att fängelsestraffets längd skulle bestämmas till 18 år.⁷⁶

Göta hovrätt fastställde tingsrättens dom.⁷⁷

3.4.5 Borås tingsrätts dom, B 3359-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 1236-10

Borås tingsrätt dömde CA för mord på EM. De var vänner och började efter kraftig alkoholförtäring att bråka med varandra. I samband med slagsmålet som uppstod kom CA därvid att utdela ett kraftigt hugg med en kniv som träffade EM i hjärtat, vilket fick till följd att EM avled.

I förmildrande riktning beaktades att gärningen hade föregåtts av ett bråk mellan männen som båda hade varit kraftigt berusade och att det varit fråga om ett relativt hastigt händelseförlopp. Det ansågs inte föreligga några försvarande omständigheter som talade i skärpande riktning. CA dömdes därför till 10 års fängelse.⁷⁸

Hovrätten för västra Sverige ändrade tingsrättens dom och dömde istället CA för dråp till 7 års fängelse.⁷⁹

⁷⁶ Växjö tingsrätts dom, B 551-10, s. 3 ff.

⁷⁷ Göta hovrätts dom, B 1611-10, s. 3 ff.

⁷⁸ Borås tingsrätts dom, B 3359-09, s. 6 ff.

⁷⁹ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 1236-10, s. 2 ff.

3.4.6 Örebro tingsrätts dom, B 5098-09 och Göta hovrätts dom, B 670-10

Örebro tingsrätt dömde PL för mord på BJ. De var vänner och brukade umgås regelbundet. Den aktuella dagen hade de haft kräftska hos PL tillsammans med andra vänner. Senare under kvällen när alla gäster utom BJ hade gått hem hörde grannarna högljudda röster från lägenheten. En av grannarna fick senare under kvällen besök av PL, som var nerblodad och pratade om mord. Grannen tillkallade därför polis, som vid ankomsten påträffade BJ svårt skadad hemma hos PL. BJ förklarades kort därefter avliden. Eftersom endast PL och BJ befann sig i lägenheten vid tillfället och PL saknade minnesbilder från händelsen kunde tingsrätten inte fastställa något närmre händelseförlopp. Men det ansågs vara klarlagt att PL bragt BJ om livet genom att utdela i vart fall tre knivhugg mot hans bål. Eftersom det rådde oordning i lägenheten, PL även själv hade vissa skador och grannarna hade hört en pågående ordväxling i lägenheten, kunde det inte uteslutas att PL vid tillfället hade varit utsatt för ett överhängande brottsligt angrepp.

Tingsrätten konstaterade att det inte var fråga om ett allvarigare fall av mord varför PL skulle därför dömas till ett tidsbestämt straff. Eftersom det inte kunde uteslutas att PL själv hade varit utsatt för ett brottsligt angrepp beaktades detta förhållande i förmildrande riktning. Några andra förmildrande omständigheter förelåg inte. I försvårande riktning beaktades att det varit fråga om ett flertal knivhugg, av vilka i vart fall 2 stycken varit mycket kraftiga och utdelats i ryggen. Därtill beaktades att händelseförloppet måste ha varit utdraget eftersom BJ enligt utredningen långsamt förblött, något som måste orsakat honom svårt lidande. Det faktum att det inte kunnat uteslutas att PL från början handlat i en nödvärnssituation fick stort genomslag vid bedömningen av gärningens straffvärde. Tingsrätten fann därför att PL skulle dömas till 12 års fängelse.⁸⁰

Göta hovrätt ändrade tingsrättens dom och dömde istället BJ för dråp till fängelse i 7 år.⁸¹

⁸⁰ Örebro tingsrätts dom, B 5098-09, s. 4 ff.

⁸¹ Göta hovrätts dom, B 670-10, s. 1.

3.5 Mord där gärningsman och brottsoffer varit obekanta

Det som de nedan refererade fallen har gemensamt är att det rör sig om personer som varit obekanta med varandra innan mordet. Fallen där gärningsman och brottsoffer varit berusade och börjat bråka med varandra är flest till antalet.

3.5.1 Vänersborgs tingsrätts dom, B 3032-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 1543-10

CI dömdes av Vänersborgs tingsrätt för mord på TS. De var obekanta med varandra sedan tidigare och träffades en kväll i centrala Trollhättan. CI bjöd då med TS till en lägenhetsfest. På lägenhetsfesten uppstod det ett bråk och efterföljande slagsmål mellan TS och CI. I samband därmed kom CI att misshandla TS så allvarligt att han avled. Våldet var besinningslöst och bestod av upprepade kraftiga knytnävsslag samt sparkar mot hans huvud och kropp.

Tingsrätten ansåg inte att gärningen innefattade några särskilt försvårande eller förmildrande omständigheter. Straffvärdet för en person som gjort sig skyldig till gärningen ansågs uppgå till 12 års fängelse. Eftersom CI var 17 år vid gärningstillfället gjordes en ungdomsreduktion. Därvid beaktades att han nästan skulle fylla 18 år vid gärningstillfället. Slutligen avräknades en tredjedel av strafftiden motsvarande tiden för villkorlig frigivning. CI dömdes till sluten ungdomsvård i 3 år.⁸²

Hovrätten för Västra Sverige fastställde tingsrättens dom.⁸³

3.5.2 Växjö tingsrätts dom, B 2271-10 och Göta hovrätts dom, B 3202-10

Växjö tingsrätt dömde VK för mord på VD. De var ej bekanta med varandra sedan tidigare och hamnade i bråk med varandra på en fest. Bråket uppstod i när VD utsatte VK för viss verbal och fysisk provokation. VK gick därför till köket och hämtade en kökskniv. Med kniven attackerade han VD och utdelade fem stycken hugg och stick vilka träffade honom i huvudet, på halsen, magen och ryggen. Knivvåldet var kraftigt och träffade vitala kroppsdelar och resulterade i att VD avled.

Tingsrätten beaktade i försvårande riktning det kraftfulla våld som VK utsatt VD för. Vidare beaktades att händelseförloppet inte hade varit helt kortvarigt och att VD därvid måste ha känt en kraftig dödsångest. I

⁸² Vänersborgs tingsrätts dom, B 3032-09, s. 6 ff.

⁸³ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 1543-10, s. 2 ff.

förmildrande riktning beaktades att VK hade varit utsatt för viss provokation från VD. Vid en sammanvägning av omständigheterna fann tingsrätten att gärningens straffvärde låg närmre minimistraflet än det högsta tidsbestämda straffet. Fängelsestraffets längd bestämdes därför till 12 år.⁸⁴

Göta hovrätt fastställde tingsrättens dom.⁸⁵

3.5.3 Göteborgs tingsrätts dom, B 9871-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 1513-10

Göteborgs tingsrätt dömde GN för mord på KH. De hade ej träffats före den aktuella dagen då de stötte samman på en restaurang och började tala med varandra. Eftersom de hade mycket gemensamt bjöd KH hem GN på en grogg. Uppe i lägenheten utsatte GN sedan KH för ett omfattande och besinningslöst våld bestående av slag mot huvudet och halsen samt flera knivhugg i ansiktet och på halsen. Våldet resulterade i att KH avled. GN hävdade att han blivit attackerad med kniv i hallen när han skulle gå därifrån och att han därför hade handlat i nödvärn. Nödvärnsinvändningen ansågs dock motbevisad genom utredningen i målet, varför den lämnades utan avseende av tingsrätten.

Tingsrätten konstaterade att det inte förelåg några förmildrande omständigheter som kunde beaktas. I försvarande riktning beaktades att det hade varit fråga om ett utdraget händelseförlopp och ett besinningslöst våld, vilket måste ha medfört svårt lidande och stark dödsångest för KH. Fängelsestraffets längd bestämdes därför till 14 år.⁸⁶

Hovrätten för västra Sverige ändrade tingsrättens dom och bestämde istället fängelsestraffets längd till 10 år. Hovrätten fann att det inte gick att bortse från påståendet om att KH inledningsvis hade angripit GN med en kniv, varför GN hade haft rätt till nödvärn. Han hade emellertid inte haft rätt att utöva ett så kraftigt och omfattande våld som han gjort, varför angreppet ansågs vara uppenbart oförsvarligt. Vid bedömningen av straffvärdet beaktades dock i förmildrande riktning att gärningen utan att vara fri från ansvar var sådan som avses i 24 kap. BRB. Den omständighet att GN befunnit sig i en nödvärnssituation talade enligt hovrätten för att straffvärdet var lägre än det straff som tingsrätten hade mätt ut. Straffvärdet ansågs istället motsvara fängelse i 10 år, vilket KH därför dömdes till.⁸⁷

⁸⁴ Växjö tingsrätts dom, B 2271-10, s. 4 ff.

⁸⁵ Göta hovrätts dom, B 3202-10, s. 1.

⁸⁶ Göteborgs tingsrätts dom, B 9871-09, s. 5 ff.

⁸⁷ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 1513-10, s. 3 ff.

3.5.4 Göteborgs tingsrätts dom, B 16449-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 2332-10

Göteborgs tingsrätt dömde MS för mord på MN. En tidig morgon inkom larm om att det fanns en svårt skadad kvinna hemma hos MS. Räddningspersonal påträffade därefter MN allvarligt skadad hemma hos MS. Hon förklarades kort därefter avliden. MN, MS och en ytterligare person, hade träffats kvällen innan på en restaurang och där druckit alkohol tillsammans. MS och MN som sedan tidigare var obekanta med varandra fortsatte sedan att dricka hemma hos MS tillsammans med den tredje personen från restaurangen, och morgonen efter påträffades MN avliden i lägenheten. Tingsrätten fann det klarlagt att MS misshandlat MN svårt genom att utdela slag och sparkar mot henne samt genom att med kniv hugga och skära henne upprepade gånger. Det kunde konstateras att våldet inte hade varit omedelbart dödande och MN därför hade varit vid liv i upp till en halvtimme efter att hon tillfogats de allvarliga skadorna.

Tingsrätten konstaterade att MS på ett besinningslöst sätt hade åsamkat MN skär- och stickskadorna och att han genom dådet uppvisat råhet och hänsynslöshet. Vidare konstaterades att MN under angreppet hade varit försvarslös och att hennes dödskamp hade varit långdragen och varat i upp till 30 minuter. Gärningens straffvärde ansågs därför vara högt och MS dömdes till 18 års fängelse.⁸⁸

Hovrätten för västra Sverige fastställde tingsrättens dom.⁸⁹

3.5.5 Göteborgs tingsrätts dom, B 864-10 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 2918-10

Göteborgs tingsrätt dömde DF för mord på PN. DF gick tillsammans med sin vän till attack mot PN när han stod vid en bankomat för att ta ut pengar. De var inte bekanta med varandra sedan tidigare och anledningen till angreppet torde ha varit att de inte gillade personer som PN, som avvek till utseendet och till sättet att klä sig. De misshandlade därför PN så att han föll till marken och rånade honom därefter under knivhot på hans plånbok. PN sprang därefter från platsen men jagades ikapp av DF och hans vän som på nytt började misshandla honom. DF kom i samband med den andra misshandeln att utdela flera knivhugg mot PN vilket resulterade i att PN avled.

Tingsrätten konstaterade att DF gjort sig skyldig till omfattande brottslighet⁹⁰ av vilken ifrågavarande mord var allvarligast. Vidare uttalades

⁸⁸ Göteborgs tingsrätts dom, B 16449-09, s. 4 ff.

⁸⁹ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 2332-10, s. 2.

⁹⁰ DF dömdes även för misshandel, olaga hot, rån, försök till rån, övergrepp i rättssak och narkotikabrott.

att han genom mordet uppvisat en osedvanlig kyla och hänsynslöshet. Som försvårande omständigheter vid bedömningen av gärningens straffvärde beaktades att gärningen inrymde vissa drag av hatbrottskaraktär och att händelseförloppet måste ha varit tämligen utdraget och orsakat PN stort lidande och dödsångest. Eftersom DF var 18 år och 6 månader vid gärningstillfället erhöll han ungdomsreduktion. Kvarvarande längd på fängelsestraffet var därefter 7 års fängelse, vilket DF dömdes till.⁹¹ Under förutsättning att tingsrätten beaktat gängse praxis beträffande ungdomsreduktion torde straffvärdet för en vuxen person dessförinnan ha varit 15 till 16 års fängelse.⁹² Straffvärdet för mordet torde ha uppgått till 13 år.

Hovrätten för västra Sverige ändrade tingsrättens dom och bestämde istället fängelsestraffets längd till 8 år. Därvid uttalades att straffvärdet för endast mordet uppgick till 14 års fängelse. Det beaktades även att DF gjort sig skyldig till flera fall av annan ytterst allvarlig brottslighet. Efter att ungdomsreduktionen gjorts bestämde hovrätten fängelsestraffets längd till fängelse i 8 år.⁹³

3.6 Svartsjukerelaterade mord

Det som de nedan refererade rättsfallen har gemensamt är att de har utlösts av svartsjuka från gärningsmannens sida gentemot brottsoffret.

3.6.1 Attunda tingsrätts dom, B 1623-10

Attunda tingsrätt dömde WK för mord⁹⁴ på AW. Den aktuella kvällen ringde telefonen hemma hos AW och hans fru LW. Personen frågade efter AW och påstod att det kommit ett brev till honom från Kronofogdemyndigheten. Han ville att AW skulle komma och hämta paketet personligen på en plats utomhus. Samtalet avslutades med att det bestämdes att AW skulle komma och hämta brevet. AW gick ut och kom därefter inte tillbaka. Han påträffades avliden på platsen där han mött WK och det kunde konstateras att han hade blivit skjuten till döds med ett genomgående skott i huvudet. Motivet till gärningen klarnade senare då det visade sig att AK hade varit tillsammans med en kvinna, VM flera år tidigare. Även WK hade varit tillsammans med kvinnan tidigare och det var svartsjuka och hämndbegär som WK kände gentemot AK som var anledningen till dådet. Det kan tilläggas att WK härutöver bland annat dömdes för ytterligare ett fall av mord som begåtts på snarlikt sätt. Detta var dock begånget då den tidigare straffskalan för mord gällde.

⁹¹ Göteborgs tingsrätts dom, B 864-10, s. 22 ff.

⁹² Martin Borgeke, Att bestämma påföljd för brott, s. 207.

⁹³ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 2918-10, s. 3 ff.

⁹⁴ WK dömdes även för ytterligare ett mord begånget då straffskalan i dess lydelse före den 1 juli 2009 alljämt var gällande. WK dömdes även för försök till mord, grov misshandel, anstiftan av grov misshandel, grovt olaga hot och vapenbrott.

Tingsrätten konstaterade att brottsligheten som WK dömdes för inkluderade en rad av gärningar där de allvarligaste utgjordes av två stycken mord och ett försök därtill. Därefter konstaterades att ovannämnda mord hade föregåtts av noggrann planering, präglats av förslagenhet och närmast varit att likna vid en ren avrättning eftersom det begåtts med ett skjutvapen på mycket nära håll. Brottsligheten som WK nu dömdes för ansågs vara av seriekaraktär och därför vara av synnerligen farlig art. Några förmildrande omständigheter ansågs inte föreligga. Det nu aktuella mordet ansågs vara ett sådant allvarligt fall av mord där påföljden skulle bestämmas till livstids fängelse. Härutöver dömdes WK också för ytterligare ett mord, begånget på ett liknande sätt enligt den förutvarande straffskalan för mord och för annan flerfaldig brottslighet. Även det andra mordet var sådant att livstids fängelse skulle följa på brottet. WK dömdes därför till livstids fängelse.⁹⁵

3.6.2 Nacka tingsrätts dom, B 4193-09

Nacka tingsrätt dömde PB för mord på RK. RK var tillsammans med SE, en kvinna som PB tidigare hade haft ett förhållande med. Deras relation hade dock varit stormig och de hade därför brutit upp. SE hade därefter inlett ett förhållande med RK. En kväll ett par månader senare körde PB utrustad med pistol ut till den plats där RK bodde. SE, som också befann sig hemma hos RK bad PB att gå, men istället trängde han sig in i huset och avlossade totalt fem stycken skott mot RK, som avled. RK och PB hade aldrig träffats tidigare, men PB hade innan dådet skaffat sig information om RK på nätet, bland annat om hans utseende, hans bil och hans bostad. En kort tid före dådet hade PB också laddat ner fyra stycken instruktionsfilmer från nätet avseende vapnet som han sedan använde för att döda RK med.

Tingsrätten fann att det hade varit fråga om en långtgående planering från gärningsmannens sida, vilket beaktades i försvårande riktning. Mot bakgrund av att viss försiktighet ska iakttas vid tillämpningen av livstidsstraffet fann tingsrätten att fängelsestraffets längd skulle bestämmas till 15 år.⁹⁶

3.7 Mord gällande pengar eller narkotika

Gemensamt för de nedan refererade rättsfallen är att mordet har gällt pengar eller narkotika. I princip i samtliga fall påstås brottsoffret ha haft en pengaskuld eller en narkotikaskuld till gärningsmannen.

3.7.1 Göteborgs tingsrätts dom, B 12394-10

Göteborgs tingsrätt dömde NI för mord på MH. Båda missbrukade heroin regelbundet och NI var inneboende hos MH. De brukade stjäla tillsammans för att kunna köpa heroin. Den aktuella dagen var MH hög på heroin samtidigt som NI hade abstinens eftersom injiceringen av hans heroin hade

⁹⁵ Attunda tingsrätts dom, B 1623-10, s. 4, samt s. 49 ff.

⁹⁶ Nacka tingsrätts dom, B 4193-09, s. 5 ff.

misslyckats. Heroinet hade tagit slut och MH och NI hamnade därför i bråk om hur de skulle införskaffa nytt heroin. Enligt NI hade MH då angripit honom genom att ställa sig upp och hålla en kniv över huvudet som om han skulle hugga honom. Även om vissa omständigheter talade för att detta var en efterhandskonstruktion från NI framstod hans invändning om nödvärn inte som obefogad. Han hade därför haft rätt att försvara sig mot det överhängande brottsliga angreppet. NI avvärjde angreppet från MH genom att hugga kniven i hans hals. Härefter fortsatte NI att sticka och hugga MH. Totalt rörde det sig om ett mycket omfattande våld bestående av ett tjugotal stick och skärsår mot hans kropp. Våldet resulterade dock inte att MH avled omedelbart. Dessförinnan hann han förflytta sig ut från lägenheten och ut på gatan där han sedan föll ihop och avled.

Tingsrätten konstaterade att det hade varit fråga om ett omfattande våld med många stick mot kroppen och att det hade varit ett utdraget händelseförlopp. NI därför måste ha känt dödsångest och lidit kraftigt. Gärningen ansågs ej ha föregåtts av någon planering och ansågs inte ha varit präglad av särskild förslagenhet eller grymhet. Eftersom NI blev utsatt för brott i sitt eget hem av NI, som var betydligt starkare och yngre ansågs han ha befunnit sig i en skyddslös ställning. Vidare konstaterades att det inte framkommit något som tydde på att NI skulle ha en bristande utveckling, erfarenhet eller omdömesförmåga som kunde påverka straffvärdet. Även om NI inledningsvis haft rätt till nödvärn fann tingsrätten att det förelåg en sådan disproportion mellan det utövade våldet och hans nödvärnsrätt att nödvärnssituationen som förelåg inledningsvis endast påverkade straffvärdet marginellt i förmildrande riktning. Eftersom NI saknade fast anknytning till Sverige och dömdes för att så allvarligt brott, utvisades han ur riket på obestämd tid. De men han orsakades av härav beaktades därför vid straffmätningen. Han dömdes till 12 års fängelse.⁹⁷

3.7.2 Solna tingsrätts dom, B 3196-10 och Svea hovrätts dom, B 7497-10

Solna tingsrätt dömde JP och NH för mord på AB. JP var obekant med AB medan NH hade träffat AB en gång tidigare i samband med en leverans av cannabis. Såväl AB som gärningsmännen sålde cannabis. Mordet på AB var noga planerat av NH till såväl tid och plats. Planeringen skedde under ungefär en månads tid då JP och NH tillsammans införskaffade mordvapen och andra hjälpmedel och letade upp en lämplig plats för mordet. Den aktuella dagen mötte de AB i Bålsta där de hade bestämt att AB skulle hämta ett kilo cannabis. De lockade istället in AB i ett skogsparti där de överrumplade honom och slog honom flera gånger i huvudet med en hammare, våldet resulterade i att AB avled. Därefter avlägsnade de hans kläder och brände dessa i en tunnel längre bort. Sedan återvände de till mordplatsen och grävde ner kroppen.

⁹⁷ Göteborgs tingsrätts dom, B 12394-10, s. 4 ff.

Tingsrätten inledde med att understryka gärningens oerhörda allvar. Inga förmildrande omständigheter ansågs föreligga. Däremot fanns många försvårande omständigheter. Brottet hade varit planerat under nästan en månads tid och det hade sedan genomförts efter en fastställd plan. AB hade inte haft någon möjlighet att värja sig, då han blivit överrumplad av JP och NH på en isolerad plats. Själva dödandet hade genomförts på ett rått sätt, vilket måste ha föranlett svår dödsångest och smärta för AB, som möjligen hade dödats för att någon person, sannolikt NH skulle tillskansa sig det parti cannabis som AB trodde att han skulle hämta. Det var emellertid inte omöjligt att AB endast dödats för dödandets skull. JP hade deltagit trots att han visste att AB enligt planen skulle dödas. Tingsrätten fann mot denna bakgrund att straffvärdet var högt, någonstans mellan 16 till 18 års fängelse. Därvid uttalades att straffvärdet för NH, som var den drivande kraften bakom mordet var något högre. NH, var 17 år vid mordet och dömdes även för två fall av grov misshandel. JP var vid gärningstillfället 17 år gammal. De båda hade en tidigare utdömd ungdomsvård som pågick. Ungdomsvården undanröjdes av tingsrätten som istället utdömde en gemensam påföljd för samtliga brott. Tingsrätten fann att NH efter ungdomsreduktionen skulle dömas till 11 års fängelse och att JP efter ungdomsreduktionen skulle dömas till 9 års fängelse.⁹⁸

Svea hovrätt ändrade tingsrättens dom och bestämde istället längden på fängelsestraffet avseende JP till 6 år och längden på fängelsestraffet avseende NH till 6 år och 6 månader. Hovrätten fann liksom tingsrätten att gärningen inte inrymde några förmildrande omständigheter, men att det förelåg flera försvårande omständigheter. Mordet hade föregåtts av en mycket noggrann planering och varit utstuderat. Det hade vidare varit ett förhållandevis utdraget händelseförlopp. Hovrätten fann dock inte att utredningen gett något besked om AB varit vid medvetande efter det inledande slaget med hammaren och därför kunde inte med säkerhet konstateras om AB lidit och upplevt dödsångest. Gärningen var inte sådan att minimistraffet kunde komma ifråga och den var inte heller så allvarlig att det högsta tidsbestämda straffet skulle utdömas. Beträffande frågan var i spannet mellan 10 och 18 år som gärningen skulle placeras, uttalade hovrätten följande:

Vid en sådan bedömning måste beaktas att det kan finnas en stor skillnad mellan olika fall i fråga om mängden och arten av försvårande faktorer. En nyanserad bedömning som möjliggör att straffmätningen i det enskilda fallet kan få påverkas såväl av få som många sådana omständigheter, liksom arten av dessa, förutsätter att det finns ett utrymme för att mäta ut tidsbestämda straff för mord även när det föreligger många och grova försvårande omständigheter.⁹⁹

Vid en samlad bedömning av omständigheterna i fallet fann hovrätten därför att straffvärdet för ifrågavarande gärning låg runt 16 år för båda gärningsmännen.

⁹⁸ Solna tingsrätts dom, B 3196-10, s. 8 ff.

⁹⁹ Svea hovrätts dom, B 7497-10, s. 6.

NH var som framgått 17 år då han begick mordet. Han dömdes även för två fall av grov misshandel där straffvärdet uppgick till två års fängelse för vardera gärningen. Efter att en tredjedel av strafftiden reducerats genom ungdomsreduktion återstod en strafftid om 6 år. Tidigare utdömd slutna ungdomsvård undanröjdes och NH dömdes till fängelse i 6 år och 6 månader. JP var 18 år vid gärningstillfället och efter ungdomsreduktion återstod en strafftid på 5 år och 4 månader. Den tidigare utdömda slutna ungdomsvården undanröjdes och JP dömdes till fängelse i 6 år.¹⁰⁰

3.7.3 Uppsala tingsrätts dom, B 3620-09 och Svea hovrätts dom, B 8231-09

Uppsala tingsrätt dömde PA för mord på FK. Den aktuella dagen hämtades FK med bil i Stockholm av två stycken personer. De förde sedan honom till den bil där PA väntade. Därefter inleddes en bilfärd där FK krävdes på betalning för en skuld. Under bilfärden, som gick mot ett gravfält utanför Uppsala, misshandlades han av de två medpassagerarna, efter uppmaning från PA. Han slogs bland annat i huvudet med ett baseballträ. Väl framme vid gravfältet försökte FK fly, men han upphanns av PA som då knivhögg honom flera gånger i ryggen och sedan han fallit till marken, dessutom slog honom upprepade gånger med en hammare. Våldet resulterade i att FK avled. Både slagen med hammaren och knivhuggen hade varit dödande. Kroppen efter FK påträffades först tjugo dagar senare undangömd i ett skogsparti.

Gärningen var begången den 8 april 2009, då den äldre straffskalan för mord alltjämt var gällande. Tingsrätten uttalade därvid att livstidsstraffet var förbehållet de allvarligaste fallen av mord. I förevarande fall hade FK förts bort och sedan blivit hotad och misshandlad för att slutligen mycket brutalt bli mördad av gärningsmannen. Bilfärden måste därför ha varit alltmer skräckfylld för FK som måste ha upplevt kraftig smärta och svår dödsångest innan han avled. Mot denna bakgrund fann tingsrätten att annan påföljd än livstids fängelse var utesluten.¹⁰¹

Svea hovrätt ändrade tingsrättens dom och tillämpade 3 kap. 1 § BRB i dess nuvarande lydelse. Fängelsestraffets längd bestämdes med stöd därav istället till 18 år. Hovrätten konstaterade därvid att straffet för mord enligt den lagstiftning som gällde vid tiden för brottet var fängelse i 10 år eller på livstid. Utredningen i målet ansågs inte ge stöd för att brottet hade föregåtts av någon närmre planering från PA. Snarare verkade det som att händelseförloppet efterhand hade gått överstyr. PA ansågs inte ha visat någon större förslagenhet vid brottets utförande, även om den döda kroppen hade dolts efter mordet. Mordet hade dock föregåtts av hot och upprepad misshandel, vilket måste ha gjort att bilresan framställt som alltmer skräckfylld för FK, som ansågs ha befunnit sig i en skyddslös ställning, eftersom han varit ensam på en enslig plats med SA och hans medhjälpare

¹⁰⁰ Svea hovrätts dom, B 7497-10, s. 5 ff.

¹⁰¹ Uppsala tingsrätts dom, B 3620-09, s. 1 ff.

och inte kunnat påräkna hjälp från någon. Händelseförloppet vid dödandet ansågs inte ha varit särskilt utdraget men präglades ändå av stor brutalitet varför FK måste ha upplevt kraftig smärta och dödsångest. Vid en samlad bedömning av omständigheterna fann hovrätten att de försvårande momenten i gärningen var så allvarliga att påföljden med tillämpning av den bestämmelse som gällde vid tidpunkten för gärningen därför skulle ha bestämts till fängelse på livstid. Hovrätten konstaterade dock att straffet för mord vid domstillfället var fängelse i 10 till 18 år eller på livstid och att straff ska bestämmas efter den lag som gällde när gärningen företogs, dock inte om annan lag som leder till lindrigare straff gäller när domen meddelas.¹⁰² Vid en helhetsbedömning fann hovrätten därför, även om brottets straffvärde var betydande, att de försvårande omständigheterna kunde beaktas i tillräcklig grad genom att PA med stöd av den nya lagstiftningen dömdes till fängelse i 18 år.¹⁰³

3.7.4 Halmstads tingsrätts dom, B 2758-09 och hovrätten för västra Sveriges dom, B 1722-10

Halmstads tingsrätt dömde RP för mord¹⁰⁴ på UW. De var bekanta med varandra, var båda missbrukare och brukade träffas utanför Systembolaget i Halmstad. Det rådde för närvarande osämja mellan dem på grund av en skuld som UW hade till RP. Han hade vid flera tillfällen krävt att UW skulle betala skulden till honom och därvid hotat honom. UW var därför rädd för att vistas i de centrala delarna av Halmstad. Den aktuella dagen befann de sig tillsammans med flera andra personer utanför Systembolaget i Halmstad där de drack alkohol. RP hade vid flera tillfällen under dagen sagt att han skulle sticka en kniv i UW om han inte då betalade sin skuld. RP kom också mycket riktigt att sticka en kniv i hjärtat på UW som avled nästan omedelbart. I samband med gärningen sa RP även till UW att det nu var dags att betala för skulden.

Tingsrätten uttalade att det mord som RP dömdes för var avgörande för straffvärdet. Gärningen ansågs inte hänförlig till de allvarligaste fallen av mord varför ett tidsbestämt straff i den nedre delen av straffskalan och inte ett livstidsstraff skulle utdömas. Fängelsestraffet bestämdes till 11 år.¹⁰⁵

Hovrätten för västra Sverige fastställde tingsrättens domslut.¹⁰⁶

3.7.5 Sundsvalls tingsrätts dom, B 1832-10

Sundsvalls tingsrätt dömde AP för mord på RS. De var bekanta med varandra och RS hade enligt AP en narkotikaskuld till honom som han

¹⁰² Jfr. 5 §, andra stycket, BrP.

¹⁰³ Svea hovrätts dom, B 8231-09, s. 2 ff.

¹⁰⁴ RP dömdes även för olovlig körning, grovt rattfylleri, rattfylleri och narkotikabrott.

¹⁰⁵ Halmstads tingsrätts dom, B 2758-09, s. 5 ff.

¹⁰⁶ Hovrätten för västra Sveriges dom, B 1722-10, s. 2 ff.

vägrade betala. Enligt AP skulle RP även ha gjort sexuella närmanden mot honom, något som han inte uppskattade. AP kände sig därför ofredad av RS. Den aktuella dagen sökte RS upp AP i bostaden. Det uppstod osämja mellan dem och AP kom i samband därmed att utdela flera knivhugg mot RS vilket fick till följd att han avled. Det kunde inte uteslutas att RS innan AP påbörjat våldsutövningen hade försökt få till stånd en brottningsmatch eller på annat sätt hade försökt visa sig överlägsen AP.

I försvårande riktning beaktades att det varit fråga om ett besinningslöst våld från AP och att RS ej haft någon möjlighet att på ett effektivt sätt freda sig mot angreppet. Viss provokation från RS sida före angreppet kunde dock inte uteslutas. Gärningen ansågs inte ha varit planerad och omständigheterna talade för att det varit fråga om ett hastigt händelseförlopp. Tingsrätten fann med hänsyn till dessa omständigheter att det inte var fråga om ett sådant mord som skulle föranleda livstids fängelse. Gärningens straffvärde ansågs uppgå till 12 års fängelse, vilket AP dömdes till.¹⁰⁷

3.7.6 Hudiksvalls tingsrätts dom, B 2068-09 och hovrätten för nedre Norrlands dom, 192-10

Hudiksvalls tingsrätt dömde MS för mord på ZK. De var vänner och bakgrunden var enligt MS att ZK var skyldig honom pengar. MS begav sig därför hem till ZK för att få tillbaka sina pengar. Väl inne hos ZK uppstod handgemäng eftersom ZK ej ville betala skulden. Det gick inte att utesluta att bråket inletts genom att ZK tagit ett grepp om MS underliv. MS fick under bråket fatt i en kniv och utdelade i vart fall 12 stycken knivhugg mot ZK, som till följd därav avled.

Utan någon mer utförlig redogörelse fann tingsrätten att omständigheterna i fallet talade mer i förmildrande riktning än i försvårande riktning. Fängelsestraffets längd bestämdes därför till 10 år.¹⁰⁸ Viss ledning torde dock kunna hämtas från tingsrättens uttalanden i skuldfrågan, där det uttalades att gärningen varit oöverlagd och att bråket torde ha inletts genom viss provokation från brottsoffret, bestående i att ZK tagit ett grepp om MS underliv.

Hovrätten för nedre Norrland ändrade tingsrättens dom och bestämde istället fängelsestraffets längd till 13 år.¹⁰⁹ Det förhållande att det varit fråga om 12 knivhugg, av vilka hälften var för sig orsakat livshotande skador, beaktades i försvårande riktning. I samma riktning beaktades att brottet hade begåtts mot brottsoffret i hans bostad och att han därvid måste ha känt dödsångest när han mottog knivhuggen. Det konstaterades att händelseförloppet visserligen inte hade varit särskilt utdraget, men att det inte heller varit så hastigt att det i någon nämnvärd grad kunde påverka straffvärdet i

¹⁰⁷ Sundsvalls tingsrätts dom, B 1832-10, s. 3 ff.

¹⁰⁸ Hudiksvalls tingsrätts dom, B 2068-09, s. 3 ff.

¹⁰⁹ MK utvisades också ur riket och förbjöds att återvända till Sverige igen.

förmildrande riktning. Några förmildrande omständigheter beträffande gärningen ansågs inte föreligga. Sammantaget fann hovrätten med beaktande av dessa omständigheter att gärningens straffvärde uppgick till 14 års fängelse. Eftersom hovrätten fann att MS skulle utvisas ur riket på grund av domen beaktade domstolen de men som han orsakades därav. Fängelsestraffets längd bestämdes därför till 13 år.¹¹⁰

¹¹⁰ Hovrätten för nedre Norrlands dom, B 192-10, s. 3 ff.

4 ANALYS

Nedan kommenterar jag resultaten av min undersökning och återknyter till de uppställda frågeställningarna. Inledningsvis behandlas den tilltänkta tillämpningen av den utvidgade straffskalan för mord. Sedan behandlas tillämpningen av den utvidgade straffskalan i de rättsfall som undersökts. Det redogörs också för de samband som finns mellan de rättsfall där samma fängelsestraff har utdömts och de slutsatser som kan dras med anledning därav.

4.1 Den tilltänkta tillämpningen av den utvidgade straffskalan för mord

Syftet med införandet av den utvidgade straffskalan var att skapa utrymme för en mer nyanserad straffmätning vid mord samt en höjd straffnivå för de mord som ej föranleder livstids fängelse.

Straffet för mord ska bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Den utvidgade straffskalan för mord medför att det nu är möjligt att utdöma ett tidsbestämt fängelsestraff i 10 till 18 år eller att utdöma fängelse på livstid. Vid straffmätningen ska därvid de avsikter eller motiv som gärningsmannen hade beaktas. Även sådana förmildrande och försvårande omständigheter som förelåg vid gärningen enligt 29 kap. 2-3 §§ BRB, ska beaktas. Härutöver ska vid straffmätningen hänsyn också tas till övriga omständigheter som förelåg vid gärningen. Även dessa omständigheter kan beaktas antingen i försvårande eller förmildrande riktning vid bestämmande av gärningens straffvärde.

Vid straffmätningen ska en helhetsbedömning av samtliga omständigheter i varje enskilt fall göras. Därvid ska domstolen beakta att omständigheter kan föreligga i olika grad. Hela straffskalan ska användas vid straffmätningen, men livstidsstraffet bör förbehållas de allvarligaste fallen av mord. Exempel på fall då det är lämpligt att utdöma livstids fängelse är om en person har begått flera mord, om en person döms för mord och annan allvarlig brottslighet eller om en person tidigare har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet. I övriga fall bör det vara tillräckligt att utdöma ett tidsbestämt fängelsestraff. Vid tillämpningen av den tidsbestämda straffskalan bör en gärning placeras högre upp i straffskalan, ju fler försvårande omständigheter som föreligger och längre ner i straffskalan ju färre försvårande omständigheter och fler förmildrande omständigheter som föreligger. Det lägsta tidsbestämda straffet bör användas när omständigheterna i det enskilda fallet anses vara förmildrande, utan att gärningen anses utgöra dråp.

Det kan därför konstateras att det i flertalet fall av mord numera föreligger en presumtion mot att utdöma fängelse på livstid och att ett tidsbestämt

fängelsestraff därför i de allra flesta fall istället bör utdömas. Presumtionen bryts dock om det rör sig om ett allvarigare fall av mord, eller om det rör sig om flera mord, annan flerfaldig allvarlig brottslighet eller återfall i allvarlig brottslighet. Exempel på fall där denna presumtion mot livstids fängelse har brutits kommer att ges i följande avsnitt där domstolarnas tillämpning av den utvidgade straffskalan i de fall som har undersökts kommer att analyseras.

4.2 Tillämpningen av den utvidgade straffskalan i de fall som undersökts

I detta avsnitt analyseras tillämpningen av den utvidgade straffskalan i de rättsfall som undersökts. Kapitlet har disponerats så att rättsfallen behandlas efter längden på det fängelsestraff som har utdömts.

Innan tillämpningen av den utvidgade straffskalan analyseras nedan, presenteras de utdömda fängelsestraffen i de rättsfall som undersökts i en tabell. När det gäller ungdomar har straffvärdet som skulle utdömts för en vuxen person tagits upp. Straffen anges i hela år och har därför avrundats till ett jämnt antal år i de fall då ett helt år inte har utdömts. Då uppsatsen behandlar straffmätning för mord har de fall där hovrätten ogillat åtalet eller dömt för dråp inte tagits med. Syftet med tabellen är att illustrera hur de fängelsestraff som utdömts i rättsfallsstudien har fördelat sig.

Längd på utdömt fängelsestraff	Antal tingsrättsdomar	Antal hovrättsdomar	Alla domar
10 år	5	2	7
11 år	1	1	2
12 år	8	4	12
13 år	1	1	2
14 år	5	1	6
15 år	5	2	7
16 år	2	3	5
17 år	2	1	3
18 år	3	6	9
Livstid	3	1	4

4.2.1 Fängelse i 10 år

I detta avsnitt analyseras de rättsfall där minimistraffet, fängelse i 10 år har utdömts. Det kommer redogöras för vad de har gemensamt och vilka slutsatser som kan dras.

I fallet där BÖ, som växt upp med ständig misshandel och hot av fadern, tappade besinningen och knivhögg fadern till döds beaktades att gärningen hade utlösts av minnen från uppväxten och att han efter dådet frivilligt

angav sig själv. Såväl tingsrätten och hovrätten ansåg att omständigheterna var så förmildrande att minimistraflet skulle utdömas.

KI som misshandlade sin sambo, IN mycket svårt och sedan underlät att ta hand om henne, vilket resulterade i att hon avled, dömdes av tingsrätten till 10 års fängelse. Tingsrättens dom vållar vissa frågetecken eftersom KI dömdes till minimistraflet, utan att det i domskälen angavs varför. Anledningen till att minimistraflet utdömts kan ha varit att IN ej kunnat bjuda på något motstånd under misshandeln och därför måste ha blivit utslagen fort, varför hon inte upplevde särskilt mycket av händelseförloppet. Hovrätten var dock av en annan åsikt och dömdes KI till 14 års fängelse. Det torde finnas anledning att fästa större vikt vid den bedömning som gjordes av gärningens straffvärde i hovrätten varför jag återkommer till fallet senare.

CH som tappade besinningen och knivhögg TÅ flera gånger efter att ha blivit slagen av honom så han fick näsblod när han låg och sov, dömdes av tingsrätten till 10 års fängelse. Tingsrätten sade sig inte beakta några omständigheter i förmildrande eller försvårande riktning eftersom omständigheterna kring gärningen redan beaktats vid rubriceringen. Det torde dock inte ha varit utan betydelse för utdömandet av minimistraflet att gärningen föregåtts av provokation från brottsoffret.

Minimistraflet utdömdes också av tingsrätten i ett annat, mycket snarlikt fall där de två vännerna CA och EM efter alkoholförtäring hamnade i slagsmål med varandra. CA kom i samband därmed att knivhugga EM till döds. Som förmildrande omständigheter beaktades att gärningen föregåtts av bråk mellan de båda, att båda hade varit kraftigt berusade, samt att händelseförloppet hade varit hastigt.

I det fall där GN knivmördade KH som han träffat på en krog och festat ihop med, dömdes hovrätten honom till 10 års fängelse. Det faktum att GN inledningsvis attackerats av KH med en kniv och därmed befunnit sig i en nödvärnssituation, fick störst genomslag vid straffmätningen, även om han använt sig av mer våld än vad nöden krävde. Tingsrätten ansåg inte att nödvärnssituationen skulle tillmätas lika stor vikt vid straffmätningen och dömdes därför GN till 14 års fängelse. Fallet diskuteras därför ytterligare i ett senare avsnitt.

MS som knivhögg sin vän ZK flera gånger så att han avled i samband med ett bråk, dömdes av tingsrätten till 10 års fängelse. Det faktum att bråket förmodligen hade inletts genom att ZK tog ett grepp om MS underliv, gjorde att omständigheterna talade mer i förmildrande än i försvårande riktning enligt tingsrätten, varför minimistraflet utdömdes. Hovrätten gjorde dock en annan bedömning av gärningens straffvärde, varför fallet diskuteras ytterligare nedan.

De fall som undersökts där minimistraflet, fängelse i 10 år, har utdömts har flera gemensamma nämnare, vad gäller händelseförlopp och förmildrande omständigheter. Domstolen har inte i något av de ovannämnda fallen

beaktat några omständigheter i försvårande riktning. Däremot har en eller flera förmildrande omständigheter beaktats i fallen. I hälften av fallen har i förmildrande riktning beaktats att gärningen har föregåtts av brottsoffrets provokation av gärningsmannen. I ett fall har gärningen föregåtts av ett bråk mellan brottsoffret och gärningsmannen och i ett fall har gärningsmannen inledningsvis varit utsatt för ett brottsligt angrepp och befunnit sig i en nödvärnssituation. I ett fall har beaktats att brottsoffret blivit utslaget fort och i ett fall har det faktum att det varit fråga om ett hastigt händelseförlopp beaktats. I dessa två fall har med andra ord brottsoffret utsatts för ett mycket begränsat lidande. Att gärningsmannen frivilligt har angett sig själv har också beaktats i ett fall. Gemensamt är därmed att det saknas försvårande omständigheter och att omständigheterna, av olika anledningar, främst pga. provokation från brottsoffrets sida eller ett slags bråk mellan brottsoffret och gärningsmannen har ansetts förmildrande. Omständigheterna har dock inte varit så förmildrande att gärningarna har ansetts utgöra dråp istället för mord.

4.2.2 Fängelse i 11-12 år

I detta avsnitt analyseras de fall där fängelse i 11-12 år har utdömts, gemensamma nämndare för rättsfallen kommer att beröras. De slutsatser som kan dras beträffande utdömda fängelsestraff av denna längd kommer att presenteras.

RP som mördade UW på grund av en skuld som UW vägrade betala tillbaka, genom att sticka honom en gång med en kniv, dömdes av tingsrätt och hovrätt till 11 års fängelse. Därvid beaktades inga försvårande eller förmildrande omständigheter vid straffmätningen. Att det bara rört sig om ett knivstick och att händelseförloppet varit hastigt torde dock ha haft betydelse för placeringen av gärningen i straffskalan.

ML som mördade den kvinna som han tidigare har haft ett förhållande med på grund av oro inför den stundande vårdnadstvist, dömdes av hovrätten till 12 år och 6 månaders fängelse. Som skärpande inslag beaktades att gärningen riktats mot hans före detta kvinna och mamman till hans barn, att gärningen begåtts i hennes hem beaktades också. Straffvärdet för mordet uppgick till 12 års fängelse. De ytterligare 6 månaderna utgjordes av den falska tillvitelsen som han också dömdes för.

MH som mördade sin före detta flickvän, genom att skjuta henne med en slaktmask på grund av sitt missnöje med ett interimistiskt beslut i vårdnadsfrågan, dömdes av hovrätten till 12 års fängelse. Som försvårande omständigheter beaktades att brottet tillkommit till följd av hans missnöje med beslutet i vårdnadsfrågan, att gärningen skett i barnens närhet och att den resulterat i att de förlorat sin mamma tidigt. Att offret befunnit sig i en skyddslös ställning och torde ha upplevt kraftig dödsångest beaktades också. Gärningen ansågs vara särskilt hänsynslös och brutal. Eftersom MH led av en allvarlig psykisk störning vid domstillfället beaktades denna som en förmildrande omständighet. På så sätt skiljer sig hovrättens dom från

tingsrätten, som inte beaktade den psykiska störningen som en förmildrande omständighet.

PS som mördade sin styvson genom att utsätta honom för kraftigt våld mot främst buken, dömdes av tingsrätten till 12 års fängelse. Det beaktades därvid att han inte hade haft direkt uppsåt att beröva styvsonen livet, utan att gärningen begåtts med ett likgiltighetsuppsåt. Den grova misshandel och den grova fridskränkning som han också dömdes tillmättes också betydelse vid straffmätningen.

AL som mördade sin sambo DB i samband med ett bråk, genom att knivhugga henne och sedan strypa henne, dömdes av tingsrätten till 12 års fängelse. Som försvårande omständigheter beaktades att dådet utförts mot en närstående, att det varit fråga om ett oprovocerat angrepp i hemmet och att offret varit skyddslöst. Att händelseförloppet inte varit helt kortvarigt och att gärningsmannen tidigare dömts för att ha misshandlat sambon beaktades också. Den psykiska störning som gärningsmannen led av beaktades i förmildrande riktning. Hovrätten gjorde dock en annan bedömning av gärningens straffvärde och dömdes AL till 16 års fängelse. Avgörandet diskuteras därför även senare.

MB som mördade sin arbetsgivare på grund av en dispyt, genom att hugga honom flera gånger med två knivar dömdes av tingsrätten till 12 års fängelse. I försvårande riktning beaktades att han planerat att döda MB och att offret i vart fall några sekunder innan insett vad som skulle hända och haft svår dödsångest. Det rån som MB dömdes för i samband med mordet beaktades också vid straffmätningen. I förmildrande riktning beaktades den psykiska störning som gärningsmannen led av.

EV som mördade sin bekanta genom att knivhugga honom kraftigt i samband med alkoholförtäring i hans lägenhet, dömdes av tingsrätten till 12 års fängelse. Att mordet begåtts mot ett brottsoffer som varit berusat, totalt försvarslöst och som förmodligen känt tilltro till mördaren innan, beaktades som försvårande omständigheter. Att mordet varit överlagt och att EV också dömdes för falsk tillvitelse tillmättes också betydelse. Det beaktades i förmildrande riktning att händelseförloppet hade varit hastigt.

PJ som mördade sin vän BJ i samband med ett bråk på en kräftska, genom att knivhugga honom, dömdes av tingsrätten till 12 års fängelse. Därvid beaktades i förmildrande riktning att PJ själv hade varit utsatt för ett brottsligt angrepp. Som försvårande omständigheter beaktades att det varit fråga om flera knivhugg, där minst två varit mycket kraftiga. Att händelseförloppet varit utdraget och därvid orsakat offret svårt lidande beaktades också som försvårande omständigheter. Nödvarnssituationen som förelåg hade dock störst effekt på straffvärdet.

CI som mördade TS genom att utsätta honom för ett besinningslöst våld i samband med ett bråk på en lägenhetsfest, dömdes av tingsrätt och hovrätt till ett fängelsestraff motsvarande 12 års fängelse för en vuxen person.

Därvid beaktades inte några förmildrande eller försvårande omständigheter. Det bråk mellan männen som föregick händelsen torde dock ha haft betydelse för placeringen av gärningen så lågt i straffskalan.

VK som mördade VD på en fest, genom att utsätta honom för ett kraftigt knivvåld, i samband med ett bråk som föregåtts av provokation från brottsoffret, dömdes av tingsrätt och hovrätt till 12 års fängelse. Det kraftfulla våldet, att händelseförloppet inte hade varit helt kortvarigt och att offret därvid måste känt dödsångest beaktades som försvårande inslag. I förmildrande riktning beaktades att gärningsmannen inledningsvis hade varit utsatt för provokation från brottsoffret.

I det fall där NI mördade MH i samband med ett bråk om narkotika, genom att utsätta honom för ett våldsamt angrepp med kniv, dömde tingsrätten gärningsmannen till 12 års fängelse. Att det varit ett omfattande våld och ett utdraget händelseförlopp där offret känt lidande och dödsångest beaktades i försvårande riktning. Att angreppet skett i hemmet och att offret befunnit sig i en skyddslös ställning beaktades också. Det faktum att NI inledningsvis befunnit sig i en nödvärnssituation, beaktades i förmildrande riktning. Eftersom gärningsmannen utvisades ur riket pga. brottet reducerades straffvärdet med 1 år.

AP som mördade sin bekanta RS, för en narkotikaskuld som han vägrade betala tillbaka, genom att utdela flera knivhugg mot honom, dömdes av tingsrätten till 12 års fängelse. Därvid beaktades i försvårande riktning att det hade varit fråga om ett besinningslöst våld med kniv och att offret varit skyddslöst. Att gärningen föregåtts av provokation från brottsoffret och att händelseförloppet varit hastigt beaktades i förmildrande riktning.

De ovannämnda fallen har en hel del gemensamt, vad gäller omständigheter som beaktats vid straffmätningen, såväl som händelseförlopp och bakgrunden till gärningen. I samtliga fall utom ett har bakgrunden till gärningen varit en slags konflikt mellan gärningsmannen och brottsoffret. I tre av fallen har det rört sig om en konflikt gällande en skuld, antingen gällande narkotika eller pengar. I tre av fallen har dådet föranletts av ett bråk på en fest där det konsumerats alkohol och i tre av fallen har bakgrunden till dådet varit ett familjerelaterat bråk. I nästan samtliga fall där fängelse i 11-12 års fängelse har utdömts har det funnits åtminstone en förmildrande omständighet som har beaktats. I tre fall har psykiska störningar, allvarliga såväl som inte allvarliga, beaktats. I tre fall har det faktum att det varit ett hastigt händelseförlopp beaktats. I två fall har det faktum att gärningsmannen inledningsvis befunnit sig i nödvärn beaktats och i två fall har det faktum att gärningen föregåtts av provokation från brottsoffret beaktats. I nästan samtliga fall har det vidare funnits försvårande omständigheter som har beaktats. I fler än hälften har det rört sig om två eller tre försvårande omständigheter som har beaktats. De omständigheter som beaktats i flest fall är att våldet har varit särskilt hänsynslöst eller besinningslöst, att offret varit skyddslöst, att händelseförloppet varit utdraget, eller åtminstone inte helt kortvarigt och slutligen att offret har

tillfogats lidande och dödsångest. I ett par fall har totalt fem försvårande omständigheter beaktats. I de fall där det funnits tre eller flera försvårande omständigheter som har beaktats har det också beaktats en förmildrande omständighet, som enligt mig får anses ha tillmätts särskild tyngd vid straffmätningen. Dessa förmildrande omständigheter av särskild vikt har varit att gärningsmannen inledningsvis har befunnit sig i en nödvärnssituation eller att gärningsmannen har lidit av en psykisk störning, oavsett om den varit allvarlig eller inte.

Kortfattat kan konstateras att i de fall där fängelse i 11-12 år har utdömts har det funnits ett eller flera försvårande inslag som har förhindrat domstolen från att utdöma minimistraffet. I de fall där det har funnits några försvårande omständigheter har det också funnits i vart fall en förmildrande omständighet som motiverat placeringen lågt nere i straffskalan. Det har då rört sig om en förmildrande omständighet av särskilt vikt.

4.2.3 Fängelse i 13-14 år

I detta avsnitt analyseras de fall där fängelse i 13-14 års har utdömts, för att fastställa vad de har gemensamt och vilka slutsatser som kan dras beträffande utdömda fängelsestraff av denna längd.

MS som mördade sin vän ZK genom att utdela flera knivhugg i samband med ett bråk om pengar, dömdes av hovrätten till 13 års fängelse. Därvid beaktades att det varit fråga om 12 knivhugg, där hälften orsakat livshotande skador. Att brottet begåtts i offrets bostad och att han måste känt dödsångest beaktades också. Samtliga omständigheter beaktades i försvårande riktning. Straffvärdet uppgick egentligen till 14 års fängelse, men ett år av reducerades eftersom MS utvisades på grund av domen. Fallet har också nämnts ovan eftersom tingsrätten fann att MS skulle dömas till 10 års fängelse med hänsyn till föregående provokation från brottsoffret.

ET som mördade UG genom att dränka honom i badkaret efter att han nämnt något om sitt testamente, dömdes av tingsrätten till 13 års fängelse. Att ET dömts för dråp och försökt till dråp år 1997 beaktades därvid, dock i mindre omfattning eftersom en längre tid förflutit sedan brotten begicks. Att offret varit skyddslöst på grund av bland annat ålder och dåligt hälsotillstånd beaktades också. Hovrätten fann emellertid att ET skulle dömas till 15 års fängelse. Fallet diskuteras därför åter nedan.

ML som kände oro inför den stundande vårdnadstvisten och mördade sin exfru AÖ med kniv, dömdes av tingsrätten till 14 års fängelse. Därvid beaktades som försvårande omständigheter att han varit orolig inför den kommande vårdnadstvisten och att dådet uppenbart haft samband med denna. Att dådet varit riktat mot en närstående och resulterat i att barnen förlorat sin mamma i mycket unga år beaktades också. Den förslagenhet som han visat, bland annat genom att falskeligen beskylla en annan person för mordet och genom att skicka missvisande sms till brottsoffrets mobiltelefon beaktades också. Att AÖ hade levt en stund efter knivhugget

och därvid känt smärta och dödsångest beaktades slutligen. Inga förmildrande omständigheter beaktades. Som ovan har nämnts fann dock hovrätten att han skulle dömas till fängelse i 12 år och 6 månader.

MH som mördade sin före detta flickvän samma dag som tingsrätten meddelat ett interimistiskt beslut i vårdnadsfrågan, genom att skjuta henne i nacken med en slaktmask, dömdes av tingsrätten till 14 års fängelse. Därvid beaktades att gärningen uppenbart tillkommit till följd av att han varit missnöjd med tingsrättens beslut. Att gärningen skett i barnens närhet och resulterat i att de förlorat sin mamma i unga år beaktades också. Att offret befunnit sig i en skyddslös ställning, upplevt kraftig dödsångest och att gärningen varit särskilt hänsynslös och brutal beaktades också. Som tidigare nämnts dömdes hovrätten honom till 12 års fängelse, eftersom hans allvarliga psykiska störning beaktades i förmildrande riktning.

KI som mördade sin sambo IN genom att misshandla henne kraftigt, dömdes av hovrätten till 14 års fängelse. Hovrätten beaktade att IN varit kraftigt berusad och befunnit sig i en skyddslös ställning, samt att angreppet skett i deras gemensamma hem och att händelseförloppet hade varit utdraget och brutalt. Att KI inte visat någon omsorg om IN efter misshandeln beaktades också som ett försvårande inslag vid bestämmande av straffvärdet.

I det fall där DN mördade sin före detta arbetskamrat genom att utsätta honom för ett våldsamt angrepp med en förskärare, dömdes tingsrätten honom till 14 års fängelse. Att offret attackerats i sitt hem och varit skyddslöst beaktades därvid. Att angreppet hade varit våldsamt då det utdelats ett stort antal hugg tillmättes också vikt. Att offret hade försökt värja sig och därmed måste ha känt dödsångest innan han avled beaktades slutligen.

GN som knivmördade KH efter att de träffats på en restaurang och festat tillsammans, dömdes av tingsrätten till 14 års fängelse. Som försvårande omständigheter beaktades att händelseförloppet varit utdraget och att det varit fråga om ett besinningslöst våld som orsakat offret svårt lidande och stark dödsångest. Fallet diskuterades också ovan eftersom hovrätten i förmildrande riktning beaktade att GN inledningsvis befunnit sig i en nödvärnssituation och därför dömdes honom till 10 års fängelse.

Fallen där 13-14 års fängelse utdömts uppvisar många likheter. Bakgrunden har i samtliga fall utom ett varit ett bråk eller en dispyt mellan gärningsman och brottsoffer eller en familjerelaterad konflikt, där gärningsmannen har mördat en kvinna som han tidigare haft ett förhållande med på grund av en vårdnadsrelaterad konflikt i två av fallen och där gärningsmannen har mördat sin sambo på grund av en annan konflikt i ett fall. Gemensamt för samtliga fall är att inga förmildrande omständigheter har beaktats. I samtliga fall har däremot försvårande omständigheter beaktats. I hälften av fallen har det varit fem till sex sådana omständigheter och i resterande fall utom tre har det funnits två till tre försvårande omständigheter. Gemensamt för de

fall där fängelse i 14 år har utdömts är att det har förelegat fem eller sex försvårande omständigheter i samtliga fall utom ett. Gemensamt för de fall där fängelse i 13 år har utdömts är att två eller tre försvårande omständigheter har beaktats vid straffmätningen. De omständigheter som beaktats i störst utsträckning är att våldet som utövats varit besinningslöst eller särskilt rått. I fem av de sju fallen har denna omständighet beaktats. I lika många fall har den omständighet att offret tvingats utstå lidande och dödsångest beaktats. I fyra fall har det beaktats att offret varit skyddslöst under angreppet. Att gärningen har begåtts i offrets bostad har beaktats i tre fall. I de två fall där orsaken till dådet har varit en pågående vårdnadstvist mellan föräldrarna har i båda fallen beaktats att barnen i och med dådet förlorat sin moder i mycket tidig ålder. Det faktum att gärningen uppenbart haft samband med vårdnadstvisten har i dessa fall också beaktats som försvårande omständigheter. Av de omständigheter som beaktats i försvårande riktning i detta avsnitt torde den omständighet att våldet har varit särskilt allvarligt och hänsynslöst vara den omständighet som har vägt särskilt tungt vid straffmätningen.

4.2.4 Fängelse i 15-16 år

I detta avsnitt analyseras de rättsfall där fängelse i 15-16 år har utdömts, för att fastställa vad de har gemensamt och vilka slutsatser som kan dras beträffande fängelsestraff av denna längd.

VD som mördade CT, den kvinna som han tidigare haft ett förhållande med och mamman till hans barn genom att utdela flera knivhugg mot henne, dömdes till 15 års fängelse. Därvid beaktades att gärningen hade varit särskilt grym eftersom han hade lurat CT att komma hem till honom för att hämta barnen som inte var hemma. Att offret var en närstående som varit skyddslös och att händelseförloppet ej hade varit helt kortvarigt beaktades också. Slutligen beaktades att offret hade försökt värja sig mot angreppet och därvid måste ha känt dödsångest och svårt lidande.

LS som mördade sin fru NS genom flera knivhugg dömdes både av tingsrätt och hovrätt till 15 års fängelse. Domstolarna beaktade att gärningen hade varit planerad, att tillvägagångssättet hade varit särskilt brutalt eftersom han fört in kniven i brottsoffret med stor kraft, ända in till skaftet och sedan fört kniven fram och tillbaka i sidled.

YS som mördade sin före detta flickvän och hyresgäst, då han drabbades av plötsligt påkommen aggressivitet, genom att utsätta henne för omfattande våld och sedan strypa henne, dömdes av tingsrätten till 15 års fängelse. Därvid beaktade tingsrätten att gärningen riktats mot en närstående, att händelseförloppet hade varit utdraget och måste ha medfört svårt lidande och dödsångest för offret som under gärningen hade varit skyddslös.

Tingsrätten dömde AM som mördad MM. genom att i tre omgångar avlossa flera skott på nära håll mot honom, till 15 års fängelse. Därvid beaktades att gärningen på grund av tillvägagångssättet närmast varit att likna vid en

avrättning och att gärningen därför varit mycket hänsynslös och grym. Hovrätten gjorde emellertid en annan bedömning av gärningens straffvärde och dömdes gärningsmannen till 18 års fängelse, varför fallet kommer att behandlas senare.

ET som mördade UG i samband med att UG yppade något om sitt testamente, genom att dränka honom i badkaret, dömdes av hovrätten till 15 års fängelse. Därvid beaktades att offret hade varit skyddslöst under händelseförloppet samt att gärningsmannen tidigare dömts för dråp och försök till dråp, begånget 1997. Återfallet beaktades även om gärningarna var begångna för relativt längesedan, eftersom UG inte ansågs ha avhållit sig från allvarigare brottslighet under tillräckligt lång tid. Som ovan har nämnts dömdes tingsrätten UG till 13 års fängelse. Med hänsyn till gärningsmannen återfall i uppsåtligt dödande torde dock hovrättens bedömning av gärningens straffvärde vara mer korrekt. Hade mordet som gärningsmannen dömts för legat närmre i tiden skulle ET förmodligen ha dömts till fängelse i 18 år, eller livstid.

I det fall där PB mördade sin före detta flickväs nya pojkvän, genom att tränga sig in i hans bostad och skjuta honom med flera skott, dömdes tingsrätten honom till 15 års fängelse. Därvid beaktades som försvårande omständighet att en långtgående planering hade föregått mordet. Tillvägagångssättet var för övrigt närmast att likna vid en avrättning, vilket inte torde ha varit obetydligt för placeringen av gärningen så högt upp i straffskalan.

I det fall där PN mördades av DF i samband med att han plockade ut pengar från en bankautomat, dömdes tingsrätten gärningsmannen till ett fängelsestraff motsvarande 15-16 års fängelse för en vuxen person. Därvid beaktades att mordet varit hänsynslöst och haft drag av hatbrottskaraktär. Vidare beaktades att händelseförloppet hade varit utdraget och orsakat offret svårt lidande och dödsångest. Att gärningsmannen utöver mord även dömdes för annan omfattande brottslighet tillmättes slutligen betydelse.

JP och NH som mördade AB, för att komma åt narkotika, genom att slå honom flera gånger med en hammare, dömdes av hovrätten till ett fängelsestraff motsvarande 16 års fängelse för en vuxen person. Det beaktades i försvårande riktning att mordet hade föregåtts av en noggrann planering och varit utstuderat. Händelseförloppet hade också varit förhållandevis utdraget, vilket också tillmättes vikt.

AL som mördade sin sambo DB. genom att först knivhugga och sedan strypa henne, dömdes av hovrätten till 16 års fängelse. Hovrätten beaktade därvid i försvårande riktning att gärningen utförts mot en närstående, att gärningen varit oprovocerad och att den skett i deras gemensamma hem. Att sambon under händelseförloppet varit skyddslös och att AL tidigare dömts för att ha misshandlat henne beaktades också. Att barnen befann sig på mordplatsen och kunde ta del av händelseförloppet tillmättes också vikt. Slutligen beaktades att händelseförloppet varit utdraget, att sambon vädjat

för sitt liv och hade känt smärta och dödsångest. Gärningsmannen led av en psykisk störning som beaktades i förmildrande riktning. Hade den inte förelegat hade förmodligen AL dömts till 18 års fängelse med hänsyn till det mycket stora antalet försvårande omständigheter som förelåg.

FI som mördat MK genom att dränka henne när hon var medvetlös på grund av hans omfattande våldsutövning, dömdes av tingsrätt och hovrätt till ett straff motsvarande 16 års fängelse för en vuxen person. Därvid beaktades inga särskilda försvårande eller förmildrande omständigheter. Det omfattande våld som utövats och den grova våldtäkten som han också dömdes för måste dock ha haft betydelse för placeringen av gärningen i den övre delen av den tidsbestämda straffskalan.

Även de fall där 15 till 16 års fängelse har utdömts har mycket gemensamt, både vad gäller bakgrund och de omständigheter som beaktats vid straffmätningen. I det flesta fall har det varit män som mördat kvinnor som de har eller har haft ett förhållande med. Det har också varit flera bråk där gärningsman och brottsoffer varit bekanta med varandra. Förmildrande omständigheter har inte beaktats vid straffmätningen förutom i ett av fallen. Det var där fråga om en förmildrande omständighet av särskild vikt, nämligen att gärningsmannen led av en psykisk störning, vilket resulterade i att de totalt åtta försvårande omständigheterna som förelåg i fallet reducerades något så att 16 års fängelse utdömdes. Hade denna omständighet inte förelegat hade gärningsmannen troligen dömts till fängelse i 18 år. I samtliga fall där fängelse i 15-16 år har utdömts har försvårande omständigheter beaktats. Det har varit minst tre försvårande omständigheter i flertalet av fallen, och i nästan hälften av fallen har det varit minst fyra försvårande omständigheter som har beaktats vid straffmätningen. I fler än hälften av fallen har i försvårande riktning beaktats att tillvägagångssättet vid dödande har varit särskilt allvarligt, hänsynslöst eller brutalt. I hälften av fallen har också händelseförloppet varit utdraget. Andra omständigheter som har beaktats i många av fallen är att gärningen har varit planerad, att offret känt lidande och dödsångest och varit skyddslöst. Att gärningsmannen har återfallit i allvarlig brottslighet eller begått allvarlig brottslighet som han dömts för i samband med mordet har också beaktats i flera fall. Det kan slutligen konstateras att i samtliga fall har minst en särskilt försvårande omständighet beaktats, vanligen att tillvägagångssättet har varit särskilt hänsynslöst och grymt eller att händelseförloppet har varit utdraget och att offret har tillfogats svårt lidande och dödsångest.

4.2.5 Fängelse i 17-18 år

I detta avsnitt analyseras de rättsfall där fängelse i 17-18 år har utdömts. Det kommer att belysas vad de har gemensamt och vilka slutsatser som kan dras med anledning därav.

I fallet där MJ mördade sin exfru genom att tända eld på henne ansåg både tingsrätten och hovrätten att omständigheterna var så försvårande att han

skulle dömas till fängelse i 18 år. Därvid beaktades som försvårande omständigheter att gärningen planerats noga, att den riktats mot en närstående som varit skyddslös och att brottsoffret måste ha känt intensivt lidande och känt svår dödsångest. Att hennes dotter bevittnat händelsen beaktades också som en försvårande omständighet.

YK som drabbades av plötsligt påkommen aggressivitet och därvid mördade sin före detta flickvän och hyresgäst genom att utsätta henne för en omfattande misshandel och sedan strypa henne, dömdes till 18 års fängelse av hovrätten. Att angreppet varit provocerat, utförts med avsevärd brutalitet, att händelseförloppet varit utdraget och att gärningen riktat sig mot en närstående som varit skyddslös beaktades därvid som försvårande omständigheter. Särskilt försvårande ansågs den paus som gärningsmannen tog, innan han ströp brottsoffret, ha varit. Som ovan har nämnts gjorde tingsrätten en annan bedömning och dömde YK till 15 års fängelse. Med hänsyn till det stora antalet försvårande omständigheter, där flera försvårande omständigheter dessutom var särskilt allvarliga, torde dock hovrättens bedömning av straffvärdet ha varit riktig.

I fallet där BK som mördade den flicka som påstod sig vara gravid med hans barn genom att misshandla henne svårt och slänga henne i ett stenblock, fann tingsrätten att straffvärdet för en vuxen person uppgick till ett straff på den övre delen av straffskalan. Vilka omständigheter som tillmättes vikt därvid redogjorde tingsrätten inte för. Det omfattande och utdragna våldet och den förslagenhet som gärningsmannen visat genom att skicka missvisande sms från hennes telefon, torde dock ha tillmätts vikt vid straffmätningen.

Hovrätten dömde AM som på nära håll avlossade flera skott mot MM som satt i en bil, till 18 års fängelse. Därvid beaktades att gärningsmannen avlossat flera skott på nära håll i tre omgångar, och att gärningen var att jämställa med en avrättning och därför varit särskilt hänsynslös och grym. Särskilt försvårande ansågs det att gärningsmannen beväpnad med pistol hade väntat på brottsoffret. Att gärningen begåtts på allmän plats där flera personer var i rörelse och därmed utsatts för livsfara tillmättes också vikt.

KP som mördade sin kamrat AJ i samband med ett bråk, genom att utöva ett besinningslöst våld mot honom dömdes av tingsrätten och hovrätten till 18 års fängelse. Att gärningen hade varit särskilt grym och hänsynslös, begåtts mot en skyddslös person som varit svårt berusad och inte kunnat försvara sig beaktades därvid. Särskilt försvårande ansågs det att händelseförloppet varit utdraget och att brottsoffret tillfogats svårt lidande.

MS som mördade MN, en kvinna som han träffade på krogen och festade med, genom att misshandla henne svårt och knivhugga henne upprepade gånger, dömdes av både tingsrätt och hovrätt till fängelse i 18 år. Att våldet varit besinningslöst, att gärningen präglats av råhet och hänsynslöshet beaktades därvid som försvårande inslag. Det beaktades också att

brottsoffret inte avlidit direkt av våldet, utan att hon varit vid liv i upp till 30 minuter och därmed haft en långdragen döds kamp.

I det fall där två ungdomar mördade AB, troligen för att komma över ett parti narkotika, genom att slå honom med en hammare flera gånger, fann tingsrätten att straffvärdet uppgick till 16-18 års fängelse för en vuxen person. Därvid beaktades att brottet planerats under en månad och att det sedan genomförts enligt planen. Att brottsoffret ej haft möjlighet att värja sig och att dödandet hade genomförts på ett rått sätt och att brottsoffret därvid måste ha känt dödsångest och lidande beaktades också som försvårande omständigheter. Straffvärdet ansågs särskilt högt för den gärningsman som hade planerat mordet.

I fallet där FK hämtades togs med på en biltur där han misshandlades, hotades och krävdes på betalning av en skuld och slutligen knivhöggs flera gånger och slogs med en hammare när han försökte fly, dömde hovrätten gärningsmannen till 18 års fängelse med stöd av den nuvarande straffskalan. Därvid beaktades att mordet hade föregåtts av hot och upprepad misshandel och att bilresan måste varit skräckfylld för brottsoffret som varit skyddslöst och saknat möjlighet att värja sig. Gärningen ansågs präglad av brutalitet och offret måste därvid ha upplevt kraftig smärta och dödsångest. Dådet ansågs därför utgöra ett allvarigare fall av mord, men genom att tillämpa den utvidgade straffskalan för mord, kunde omständigheterna i fallet, som visserligen var mycket allvarliga, beaktas i tillräckligt stor utsträckning genom att 18 års fängelse utdömdes istället för fängelse på livstid enligt den förutvarande straffskalan, vilket tingsrätten gjorde.

Fallen ovan har mycket gemensamt både vad gäller bakgrund och de försvårande omständigheter som tillämpats vid straffmätningen. I tre av fallen har gärningsmannen mördat en kvinna som han har haft en relation med, och i resterande fem fall har det varit ett mord där gärningsmannen och brottsoffret har varit mer eller mindre bekanta med varandra. Mordet har då i de flesta fall utlösts av osämja eller en oreglerad skuld. Gemensamt för samtliga fall är att inga försvårande omständigheter har beaktats i något fall. I samtliga fall utom två har det funnits fyra eller flera försvårande omständigheter som beaktats och i de två andra fallen har det funnits tre försvårande omständigheter som har beaktats. Gemensamt för fallen är vidare att det i samtliga fall har funnits minst två särskilt allvarliga försvårande omständigheter som beaktats. I nästan samtliga fall har det dessutom funnits minst tre sådana särskilt allvarliga omständigheter. I samtliga fall utom ett har beaktats att själva tillvägagångssättet vid dödandet varit särskilt brutalt och hänsynslöst. Något som utgör en sådan särskilt allvarlig omständighet som väger extra tungt vid straffmätningen. Fallet som närmast var att likna vid en avrättning eftersom gärningsmannen avlossat flera skott på mycket nära håll och fallet där brottsoffret utsattes för en besinningslös misshandel och sedan levde i upp till en halvtimme utgör typexempel på sådana särskilt hänsynslösa och brutala gärningar. I flertalet av fallen har också som särskilt allvarlig omständighet beaktats att händelseförloppet varit utdraget eller att gärningen har föregåtts av en

långtgående eller mycket noggrann planering. Sammanfattningsvis kan därför konstateras att domstolen har sett allvarligt på samtliga fall ovan, eftersom det inte har förelegat några förmildrande omständigheter, men däremot flera försvårande omständigheter och minst två särskilt försvårande omständigheter. Gärningarna har dock inte ansetts så allvarliga att det har varit befogat att döma gärningsmannen till livstids fängelse.

4.2.6 Fängelse på livstid

Nedan analyseras de domar där livstids fängelse har utdömts för att utröna vad de har gemensamt samt vilka slutsatser som kan dras beträffande utdömande av fängelse på livstid enligt den utvidgade straffskalan.

I det fall där CA anlade en brand i bostaden i direkt syfte att beröva maken livet beaktades att gärningen hade varit planerad, att brottsoffret var en nära anhörig, och att brottsoffret vid det aktuella tillfället varit skyddslöst eftersom han sov tungt och var berusad. Det var vidare inte första gången som CA dömdes för uppsåtligt dödande. Återfallet var också förhållandevis färskt. Återfallet i uppsåtligt dödande samt att hon i samband med ifrågavarande mord även dömdes för försök till mord och grov mordbrand resulterade i att både tingsrätt och hovrätt fann att hon skulle dömas till livstids fängelse.

MS som utförde långdragna sexlekar med sin totalförlamade fru VS, genom att bland annat använda sig av tillhyggen så att hon förblödde, dömdes också till livstids fängelse av såväl tingsrätt som hovrätt. Det beaktades vid straffmätningen att mordet förövats medelst grov våldtäkt och att gärningen, så som den utförts kännetecknades av en särskilt grymhet och dessutom främjade ett annat brott.

I det fall där gärningsmannen sköt brottsoffret på mycket nära håll på grund av svartsjuka, dömdes gärningsmannen också till livstids fängelse av tingsrätten. Som försvårande inslag vid straffmätningen beaktades att mordet hade föregåtts av noggrann planering, präglats av förslagenhet och närmast varit att likna vid en avrättning då det begåtts på nära håll med skjutvapen. Därutöver dömdes gärningsmannen även för ett annat mord, begånget på ett snarlikt sätt, det mordet var dock begånget då den förutvarande straffskalan för mord alltså gällde. Gärningsmannen dömdes också för ett försök till mord. Straffvärdet för mordet begånget enligt den nuvarande straffskalan ansågs utgöra ett så särskilt allvarligt fall av mord, att livstids fängelse skulle utdömas endast på grund därav.

I det sista fall som undersökts där livstids fängelse har utdömts var omständigheterna alldeles speciella. Mordet begicks då den förutvarande straffskalan för mord fortfarande gällde. Brottsoffret togs med på en bilresa där han hotades, misshandlades och krävdes på pengar för en skuld. När han försökte fly knivhöggs han flera gånger och slogs med en hammare. Tingsrätten tillämpade den förutvarande straffskalan och kom fram till att annan på följd än livstids fängelse var utesluten just eftersom mordet ansågs

utgöra ett allvarigare fall av mord med hänsyn till tillvägagångssättet, som varit mycket brutalt, den skräckfyllda bilresan som föregått mordet och att offret måste ha upplevt kraftig smärta och svår dödsångest. Även hovrätten fann visserligen att gärningen utgjorde ett allvarigare fall av mord, och att gärningsmannen därför enligt den straffskala som gällde vid brottet skulle dömas till livstids fängelse. Genom att istället tillämpa den numera gällande straffskalan kunde dock ett lindrigare straff istället utdömas. Omständigheterna i fallet var visserligen allvarliga, men de kunde ändå beaktas i tillräckligt stor utsträckning genom att det högsta tidsbestämda straffet, fängelse i 18 år utdömdes.

Gemensamt för de fall där fängelse på livstid har utdömts är att det inte har funnits några förmildrande omständigheter som beaktats vid straffmätningen. I hälften av fallen har det funnits fyra eller fler försvårande omständigheter som beaktats i försvårande riktning vid straffmätningen och i resterande hälften av fallen har tre stycken försvårande omständigheter beaktats. Karaktäristiskt för de fall där livstids fängelse har utdömts är vidare att i samtliga fall, utom ett, har samtliga omständigheter som beaktats i försvårande riktning vid straffmätningen varit sådana omständigheter som är av särskilt allvarligt slag och därmed väger extra tungt vid straffmätningen. En sådan särskilt allvarlig försvårande omständighet som har beaktats i samtliga fall utom ett är att mordet har varit särskilt brutalt och hänsynslöst. En annan sådan omständighet som har beaktats i samtliga fall utom ett, är att gärningsmannen antingen har återfallit i uppsåtligt dödande, begått ytterligare mord i samband med det aktuella mordet, eller att han har begått annan mycket allvarlig brottslighet som han dömts för i samband med mordet, som exempel kan nämnas försök till mord och grov mordbrand.

Med hänsyn till vad som sagts ovan kan följande konstateras. Det räcker i regel inte med att ett mord är allvarligt och hänsynslöst och att det föreligger många försvårande omständigheter för att livstids fängelse ska utdömas som påföljd, utan det torde krävas något ytterligare. En eller helst flera särskilt allvarliga försvårande omständigheter bör därför föreligga utöver vanliga försvårande omständigheter. Sådana särskilt allvarliga försvårande omständigheter utgörs framförallt av att tillvägagångssättet vid dödandet har varit särskilt hänsynslöst och brutalt, att gärningen har föregåtts av noggrann och långtgående planering samt att offrets dödskamp har varit utdragen och att offret därvid upplevt svårt lidande och dödsångest. Särskilt allvarlig brottslighet som gärningsmannen tidigare begått eller som han döms för i samband med mordet utgör också en sådan särskilt allvarlig försvårande omständighet, likaså att gärningsmannen återfaller i uppsåtligt dödande eller döms för flera fall av mord. Undantaget är om det var mycket längesedan det uppsåtliga dödandet ägde rum. Då kan det vara tillräckligt att utdöma ett fängelsestraff någonstans på den övre delen av den tidsbestämda straffskalan.

5 Slutord

Nedan kommer nu uppsatsen avslutas genom att undersökningens kärnpunkter kort kommenteras och diskuteras.

Genom vad som framkommit genom undersökningen kan följande konstateras. I de fall där minimistraflet för mord har utdömts har det endast förelegat förmildrande omständigheter. Ofta har det då varit fråga om förmildrande omständigheter av särskild dignitet, såsom att gärningsmannen har utsatts för provokation av brottsoffret eller att gärningsmannen inledningsvis har befunnit sig i en nödvärnssituation. Omständigheterna i fallen har ansetts förmildrande, dock utan att gärningarna har ansetts utgöra dråp.

I de fall där tidsbestämda fängelsestraff i 11-12 år har utdömts har det funnits ett eller några försvårande inslag, vilket har förhindrat domstolen från att utdöma minimistraflet. När det har funnits flera försvårande inslag har det också funnits minst en förmildrande omständighet som tillmätts särskild vikt vid straffmätningen.

I de domar där 13-16 års fängelse har utdömts har det inte funnits några förmildrande omständigheter, men däremot flera försvårande omständigheter. De försvårande omständigheterna har varit fler, ju högre fängelsestraff som har utdömts. I de fall där 15-16 års fängelse har utdömts har det också funnits minst en särskilt försvårande omständighet, främst att gärningen har varit särskilt brutal och hänsynslös.

I de fall där fängelse i 17-18 år har utdömts har det av naturliga skäl inte heller funnits några förmildrande omständigheter, däremot har det funnits flera försvårande omständigheter som har beaktats och även minst två stycken försvårande omständigheter av särskild dignitet. Vanligtvis har dessa särskilt försvårande omständigheter utgjorts av att gärningen har varit särskilt brutal och hänsynslös eller att händelseförloppet har varit utdraget.

I de fall där livstids fängelse har utdömts har det inte förelegat några förmildrande omständigheter. Däremot har det förelegat flera försvårande omständigheter och i princip samtliga av omständigheterna har varit särskilt försvårande omständigheter som tillmätts särskild vikt. De omständigheter som framförallt har beaktats därvid är att gärningen har varit särskilt hänsynslös och brutal, att händelseförloppet har varit utdraget, att gärningsmannen har återfallit i uppsåtligt dödande, begått flera mord eller dömts för annan allvarlig brottslighet.

Följande kan med hänsyn till det ovan sagda konstateras. Några försvårande omständigheter har inte förelegat vid utdömande av minimistraflet och de försvårande omständigheterna har sedan ökat i omfattning och styrka ju längre upp i straffskalan som en gärning har placerats. En eller flera

förmildrande omständigheter har beaktats vid utdömande av minimistrammet och har sedan i regel inte beaktats vid utdömande av tidsbestämda fängelsestraff som är längre än 12 år.

Rättsfallsstudien visar därför att det finns ett tydligt samband mellan längden på de utdömda fängelsestraffen och antalet förmildrande och försvårande omständigheter som har beaktats vid straffmätningen. Det kan därför på goda grunder påstås att tillämpningen av den utvidgade straffskalan för mord och straffmätningen i de fall som undersökts har varit enhetlig, nyanserad och skett i enlighet med förarbetena.

Det speciella fall där mordet begicks då den förutvarande straffskalan för mord fortfarande gällde och tingsrätten dömde gärningsmannen till livstids fängelse, där hovrätten sedan tillämpade den utvidgade straffskalan och därigenom kunde beakta gärningens försvårande inslag i tillräcklig omfattning, genom att utdöma det högsta tidsbestämda fängelsestraffet, fängelse i 18 år, tyder också på att livstidsstraffet nu verkligen är förbehållet de allvarligaste fallen av mord. I flertalet fall med försvårande inslag torde det därför vara fullt tillräckligt att döma gärningsmannen till högst 18 års fängelse, vilket för övrigt motsvarar det lägsta straff som fängelse på livstid har omvandlats till.

Resultaten talar onekligen sammantaget för att en mer nyanserad straffmätning för mord och en höjd straffnivå för de mord som ej föranleder livstids fängelse därmed har åstadkommit.

Bilaga A

Rättsfall	Våldshandlingen	Omständigheter som i huvudsak beaktats vid straffmätningen	Utdömt fängelsestraff
B 1696-10 Jönköping tingsrätt	Stort antal knivhugg mot kroppen, även annat våld	Ej föregåtts av provokation, nära anhörig, skyddslös ställning, ej helt kortvarigt händelseförlopp, dödsångest, lidande	15 år
B 10084-09 Södertörns tingsrätt	Knivhugg i hjärtat	Gärningen kopplad till pågående vårdnadstvist, nära anhörig, barnen förlorat sin mamma tidigt, uppvisat förslagenhet genom att också begå en falsk tillvitelse, kraftig dödsångest	14 år
B 1909-10 Svea hovrätt	Samma som ovan	Närstående, i bostaden, inte föregåtts av provokativt beteende	12 år och 6 månader
B 2393-09 Luleå tingsrätt	Skjuten med en slaktmask	Reaktion på beslut i vårdnadsfrågan, i barnens närvaro, förlorat sin mor tidigt, skyddslös, dödsångest	14 år
B 95-10 Hovrätten för övre Norrland	Samma som ovan	Samma som ovan samt gärningsmannens allvarliga psykiska störning	12 år
B 9055-09 Solna tingsrätt	Flera knivhugg	Frivilligt angett sig, utlösts av traumatiska minnen från barndomen	10 år
B 356-10 Svea hovrätt	Samma som ovan	Samma som ovan	Samma som ovan
B 2839-10	Kraftiga slag mot	Inte haft direkt uppsåt	12 år

Linköpings tingsrätt	buken	att döda	
B 199-10 Falun tingsrätt	Genom att anlägga en brand	Planerat dåd, nära anhörig, skyddslös, återfall i uppsåtligt dödande	Livstid
B 5950-10 Svea hovrätt	Samma som ovan	Samma som ovan	Samma som ovan
B 6723-10 Södertörns tingsrätt	Kraftiga knivhugg	Planerat dåd, utfört på brutalt sätt,	15 år
B 6879-10 Svea hovrätt	Samma som ovan	Samma som ovan	Samma som ovan
B 2389-10 Västmanlands tingsrätt	Kraftiga sparkar, strypande våld och slängd mot ett stenblock	Inte känt vilka omständigheter som beaktats	3 års slutet ungdomsvård (motsvarande ett straff på den övre delen av den tidsbestämda skalan)
B 1832-09 Växjö tingsrätt	Knivvåld och strypning	Närstående, oprovocerat, i hemmet, skyddslös, inte helt kortvarigt, tidigare misshandlat brottsoffret, gärningsmannens psykiska tillstånd	12 år
B 2735-09 Göta hovrätt	Samma som ovan	Samma som ovan, samt att gärningen begåtts då barnen var hemma och att han ej försäkrat sig om att de ej tagit del av händelsen, ett utdraget händelseförlopp, vädjat för sitt liv, smärta, dödsångest	16 år
B 6087-09 Solna tingsrätt	Strypning, knivvåld, våld med glasflaska	Närstående, utdraget händelseförlopp, lidande och dödsångest, skyddslös	15 år
B 288-10 Svea hovrätt	Samma som ovan	Oprovocerat, utförts med avsevärd brutalitet, närstående, skyddslös ställning, utdraget händelseförlopp, paus	18 år

		för att hämta krafterna, lidande, dödsångest	
B 315-10 Lycksele tingsrätt	Kraftig misshandel	Inte känt vilka omständigheter som beaktades. Men det torde haft betydelse att brottsoffret snabbt blivit utslagen och därmed inte kunnat uppleva resterande del av händelseförloppet	10 år
B 749-10 Hovrätten för övre Norrland	Samma om ovan	Närstående, berusad och i skyddslös ställning, stor brutalitet, i hemmet	14 år
B 13482-09 Södertörns tingsrätt	Satte eld på kroppen	Noggrann planering, lidande och dödsångest, närstående, skyddslös, dottern bevittnade hennes död	18 år
B 4332-10 Svea hovrätt	Som ovan	Som ovan	Som ovan
B 236-10 Mora tingsrätt	Knivhugg	Offret berusad och försvarslös, känt tillit till gärningsmannen, överlagt mord, ej utdraget händelseförlopp	12 år
B 6455-10 Svea hovrätt	Åtalet ogillades	Åtalet ogillades	Åtalet ogillades
B 1755-10 Västmanlands tingsrätt	Knivhugg	Inga omständigheter beaktades, då dessa redan beaktats vid rubriceringen	10 år
B 551-10 Växjö tingsrätt	Kraftig misshandel	Brottsoffret försvarslöst, gärningen grym och hänsynslös, utdraget händelseförlopp, svårt lidande	18 år
B 1611-10 Göta hovrätt	Samma som ovan	Samma som ovan	Samma som ovan
B 561-10 Solna tingsrätt	Dränkte brottsoffret	Skyddslös ställning, tidigare gjort sig	13 år

B 6903-10 Svea hovrätt	Samma som ovan	skyldig till uppsåtligt dödande Samma som ovan, men återfallet i uppsåtligt dödande beaktades i högre grad	15 år
B 3359-09 Borås tingsrätt	Knivhugg	Hastigt händelseförlopp, föregåtts av bråk, båda kraftigt berusade	10 år
B 1236-10 Hovrätten för västra Sverige	Ej relevant pga. dråp	Ej relevant pga. dråp	Ej relevant pga. dråp
B 5098-09 Örebro tingsrätt	Knivhugg	Gärningsmannen inledningsvis själv utsatt för ett brottsligt angrepp, flera kraftiga knivhugg, utdraget händelseförlopp	12 år
B 670-10 Göta hovrätt	Ej relevant pga. dråp	Ej relevant pga. dråp	Ej relevant pga. dråp
B 2898-09 Kalmar tingsrätt	Kraftiga hugg med yxa	På jakt efter offret, planerat gärningen	14 år
B 3105-09 Göta hovrätt	Samma som ovan	Besinningslöst våld, utan föregående provokation,	12 år
B 7284-09 Malmö tingsrätt	Flera skott med halvautomatisk pistol	Brottsoffret skyddslöst, ren avrättning, nära håll stort antal skott, hänsynslöst sätt	15 år
B 1007-10 Hovrätten över Skåne och Blekinge	Samma som ovan	Som en ren avrättning, väntat på brottsoffret, allmän plats och utsatte även andra människor för livsfara	18 år
B 14627-09 Göteborgs tingsrätt	Våldsamt angrepp med en förskärare	Brottsoffret skyddslöst, i hemmet, våldsamt angrepp, lidande, dödsångest,	14 år
B 7856-09 Malmö tingsrätt	Knivhugg	Planerat dåd, svår dödsångest, rånet, gärningsmannens	12 år

		psykiska störning	
B 3032-09 Vänersborgs tingsrätt	Allvarlig misshandel	Inga förmildrande eller försvårande omständigheter beaktades	3 års slutna ungdomsvård (motsvarade fängelse i 12 år om varit vuxen)
B 1543-10 Hovrätten för västra Sverige	Samma som ovan	Samma som ovan	Samma som ovan
B 864-10 Göteborgs tingsrätt	Knivhugg	Hatbrottskaraktär, utdraget händelseförlopp, dödsångest och lidande	7 år (15-16 år om varit vuxen, varav mordet 13 år)
B 2918-10 Hovrätten för västra Sverige	Samma som ovan	Samma som ovan	8 år (16-17 år om varit vuxen, varav mordet 14 år)
B 9871-09 Göteborgs tingsrätt	Svår misshandel samt knivhugg	Utdraget händelseförlopp, besinningslöst våld, lidande och dödsångest	14 år
B 1513-10 Hovrätten för västra Sverige	Samma som ovan	Gick ej att utesluta en nödvarnssituation	10 år
B 16449-09 Göteborgs tingsrätt	Kraftig misshandel samt knivhugg och stick	Offret försvarslöst, utdragen dödskamp, råhet och hänsynslöshet	18 år
B 2332-10 Hovrätten för västra Sverige	Samma som ovan	Samma som ovan	Samma som ovan
B 1623-10 Attunda tingsrätt	Skott med skjutvapen	Föregåtts av noggrann planering, präglats av förslagenhet, avrättning, gärningsmannen begått ytterligare ett mord	Livstid
B 4193-09 Nacka tingsrätt	Flera skott med skjutvapen	Långtgående planering	15 år
B 12394-10 Göteborgs tingsrätt	Knivhugg och stick	Utdraget händelseförlopp, omfattande våld, kraftigt lidande och dödsångest, skyddslös situation, i hemmet, hade inledningsvis haft	12 år

		rätt till nödvärn, men pga. utvisning ur landet	
B 3196-10 Solna tingsrätt	Slag mot huvudet med hammare	Dådet var planerat, offret ej kunnat värja sig, dödat på rätt sätt, lidande och dödsångest	9 år 11 år (16-18 år för en vuxen person)
B 7497-10 Svea hovrätt	Samma som ovan	Utstuderat, långtgående planering, utdraget händelseförlopp,	6 år 6 år, 9 månader (16 år för en vuxen person)
B 3620-09 Uppsala tingsrätt	Knivhugg och flera slag med hammare	Föregåtts av hot och misshandel, skräckfylld bilfärd, kraftig smärta och dödsångest	Livstid (med tillämpning av förutvarande straffskalan)
B 8231-09 Svea hovrätt	Samma som ovan	Föregåtts av hot och misshandel, alltmer skräckfylld resa, skyddslös ställning, dödat med stor brutalitet, kraftig dödsångest	18 år (med tillämpning av den numera gällande straffskalan)
B 2758-09 Halmstad tingsrätt	Knivhugg	Inte känt vilka omständigheter som beaktades	11 år
B 1722-10 Hovrätten för västra Sverige	Samma som ovan	Samma som ovan	Samma som ovan
B 1832-10 Sundsvalls tingsrätt	Knivhugg	Besinningslöst våld, ej kunnat freda sig, viss föregående provokation kunde ej uteslutas	12 år
B 2068-09 Hudiksvalls tingsrätt	Knivhugg	Okänt vilka omständigheter som beaktades av tingsrätten, men det torde ha beaktats att gärningen varit oöverlagd och att bråket inletts genom viss provokation från brottsoffrets sida	10 år

B 192-10 Hovrätten för nedre Norrländ	Samma som ovan	Många och allvarliga knivhugg, i bostaden, dödsångest, men pga. utvisning ur riket.	13 år
B 2447-09 Borås tingsrätt	Misshandel och grov våldtäkt, dränkte sedan brottsoffret	Inga särskilda omständigheter beaktades	3 års sluten ungdomsvård (16 år om varit vuxen)
B 4737-09 Hovrätten för västra Sverige	Samma som ovan	Samma som ovan	Samma som ovan

Käll- och litteraturförteckning

Litteratur

Borgeke Martin, *Att bestämma påföljd för brott*, 1:a uppl., Vällingby 2008

Offentligt tryck

Dir. 2007:137 *Tilläggsdirektiv till Straffnivåutredningen*

Prop. 2008/09:118 *Straffet för mord m.m.*

SOU 2007:90 *Straffskalan för mord*

2008/09:JuU17 *Justitiekottets betänkande*

Rättsfall

Tingsrättsdomar

Attunda tingsrätt, B 1623-10, avgjort 2010-12-28

Borås tingsrätt, B 2447-09, avgjort 2009-11-23

Borås tingsrätt, B 3359-09, avgjort 2009-12-30

Falu tingsrätt, B 199-10, avgjort 2010-06-28

Göteborgs tingsrätt, B 12394-10, avgjort 2010-12-23

Göteborgs tingsrätt, B 14627-09, avgjort 2010-04-26

Göteborgs tingsrätt, B 16449-09, avgjort 2010-04-21

Göteborgs tingsrätt, B 864-10, avgjort 2010-06-11

Göteborgs tingsrätt, B 9871-09, avgjort 2010-02-03

Halmstads tingsrätt, B 2758-09, avgjort 2010-02-19

Hudiksvalls tingsrätt, B 2068-09, avgjort 2010-02-08

Jönköpings tingsrätt, B 1696-10, avgjort 2010-07-08

Kalmar tingsrätt, B 2898-09, avgjort 2009-11-06

Linköpings tingsrätt, B 2839-10, avgjort 2010-09-20

Luleå tingsrätt, B 2393-09, avgjort 2010-01-04

Lycksele tingsrätt, B 315-10, avgjort 2010-09-13

Malmö tingsrätt, B 7284-09, avgjort 2010-03-30

Malmö tingsrätt, B 7856-09, avgjort 2009-12-23

Mora tingsrätt, B 236-10, avgjort 2010-07-09

Nacka tingsrätt, B 4193-09, avgjort 2009-12-29
Solna tingsrätt, B 561-10, avgjort 2010-08-02
Solna tingsrätt, B 3196-10, avgjort 2010-09-08
Solna tingsrätt, B 6087-09, avgjort 2009-12-22
Solna tingsrätt, B 9055-09, avgjort 2009-12-30
Sundsvalls tingsrätt, B 1832-10, avgjort 2010-10-15
Södertörns tingsrätt, B 10084-09, avgjort 2010-02-18
Södertörns tingsrätt, B 13482-09, avgjort 2010-05-17
Södertörns tingsrätt, B 6723-10, avgjort 2010-07-23
Uppsala tingsrätt, B 3620-09, avgjort 2009-10-14
Varbergs tingsrätt, B 2087-10, avgjort 2010-11-02
Vänersborgs tingsrätt, B 3032-09, avgjort 2010-02-17
Västmanlands tingsrätt, B 1755-10, avgjort 2010-06-10
Västmanlands tingsrätt, B 2389-10, avgjort 2010-08-03
Växjö tingsrätt, B 551-10, avgjort 2010-05-17
Växjö tingsrätt, B 1832-09, avgjort 2009-10-15
Växjö tingsrätt, B 2271-10, avgjort 2010-11-01
Örebro tingsrätt, B 5098-09, avgjort 2010-03-05

Hovrättsdomar

Göta hovrätt, B 670-10, avgjort 2010-05-18
Göta hovrätt, B 1611-10, avgjort 2010-07-23
Göta hovrätt, B 2735-09, avgjort 2009-12-09
Göta hovrätts dom, B 3105-09, avgjort 2010-02-25
Göta hovrätts dom, B 3202-10, avgjort 2010-12-30
Hovrätten för nedre Norrland, B 192-10, avgjort 2010-03-31
Hovrätten för västra Sverige, B 1236-10, avgjort 2010-03-12
Hovrätten för västra Sverige, B 1513-10, avgjort 2010-04-20
Hovrätten för västra Sverige, B 1543-10, avgjort 2010-04-15
Hovrätten för västra Sverige, B 1722-10, avgjort 2010-04-28
Hovrätten för västra Sverige, B 2332-10, avgjort 2010-06-22
Hovrätten för västra Sverige, B 2918-10, avgjort 2010-08-27

Hovrätten för västra Sverige, B 4376-10, avgjort 2010-12-23
Hovrätten för västra Sverige, B 4737-09, avgjort 2010-02-05
Hovrätten för övre Norrland, B 95-10, avgjort 2010-06-28
Hovrätten för övre Norrland, B 749-10, avgjort 2010-11-23
Hovrätten över Skåne och Blekinge, B 1007-10, avgjort 2010-06-29
Svea hovrätt, B 288-10, avgjort 2010-02-16
Svea hovrätt, B 356-10, avgjort 2010-03-02
Svea hovrätt, B 1909-10, avgjort 2010-04-22
Svea hovrätt, B 4332-10, avgjort 2010-07-23
Svea hovrätt, B 5950-10, avgjort 2010-08-27
Svea hovrätt, B 6455-10, avgjort 2010-09-29
Svea hovrätt, B 6879-10, avgjort 2010-10-22
Svea hovrätt, B 6903-10, avgjort 2010-12-21
Svea hovrätt, B 7497-10, avgjort 2010-11-23
Svea hovrätt, B 8231-09, avgjort 2009-12-23